

10 791

PARALELISMU

între

DIALECTELE ROMANU ,SI ITALIANU.

Sau

FORMA ORIGRAMATICA

Aquestoru doê dialecte.

DE I. ELIADE.

BUCARESCI.

In Tipografia lui I. Eliade.

1841.

PARALELISMU.

ÎNTRE LIMBA RUMÂNŢI ŞI ITALIANŢI.

În Numera 53 al CURIERULUI RUMÂNESC din anul 1859 s'a văzut un dialog între un Rumân şi Italian amândoi sânteni, amândoi fii ai naturii şi FĂRŢI ALE CUNOŞTINŢE DE CĂT ALE OBIECTELOR DE ÎNTRIA TREBUIŢUR. Aceste două limbi săv mai bine dialekte sânt una, şi n'ăv aaltă deosebire de căt aceea ce a pŕutit face cŕatŕa în cea italiană prin auctŕii sâi, şi prin dŕumŕa ce aŕ avut ei în cŕatŕa limbii poporŕului italian. Fieŕce cŕ Rumânii aŕ venit în Dacia cu limba poporŕului italian, şi deosebirca pronunŕiei ce se vede în deosebitale provincii ale României săv Daciei nu

este adata de kbt kb koloniile Romane in Davia n'ay fost din vna mi acesamii provintie a Italiei. Ky myvat mai anproane am fost noi Mynteni de Moldavi, (ky kare tot d'ayna am fost in dese komunikaii,) de kbt Rombnii din Macedonia, mi ky toate acesea vedem in acesea dor poroade mai acesamii dialekt say pronuntie asupra ayi b, v, m, n, f, in r, g, k, gn, x. Ny poate nimeni skoate de ayi de kbt kb poroadele italiene statornicite in Moldavia mi Macedonia, ay fost say din acesamii provintie a Italiei say din provintii oare-kare ce vorvia acesamii dialekt.

Rybnii din Macedonia ky Rybnii de dincoay de Dupre foarte puzipn relacie ay avt intre sine, intymnabrie lor ay fost aatale ky ale noastre: pe limba noastrb a pbnbdit' o cea saavb, mi unyrcaskb pe a lor cea greccaskb, mi turchaskb, noi am priimit literiae saave; ei cele greceeni; mi a a: Ky toate acesea vedem kb ambdob puzipn, din taty in fiu ay pbrat acesamii mexanism aa limbei; de vnde se vede kb toci ky acesamii mexanism ay venit din Italia, kb o asemenea limbv vorvia pe atynii tot porodva Italiei (in kb pentru ceea ce se atinge de skeletva limbvei) mi deosebirea limbvei noastre de cea de atynii a Italiei, ny este aata de kb ceea ce ay pntyt addyue niçe pefayeri de dor mi de ani anproane; mi deosebirea limbii noastre de cea Italianb literarb din zioa de astbzii ny este aata, de kb kb a noastrb a remas in starea cea d'ntyb pe kb a pntyt sb o iie yn porod prigmit de soartb mi intymnabri, mi cea italianb isvitb pbnb aa o vreme de myatele pbnbairi a le barbarialor, a incept de atbca beakuyi inkoay a se kvatiba prin astorii mi poerii sbi. Ayeni skriitori yna ia dat provincialismele saae, aatva, latinismele pbrate in dialektva sbi, mi toci inprevb n'ay simt a o face aceea ce este in zioa de astbzii,

limba Peeziei, limba Mysiicii, limba Tasiar Metastazii-lor, ш ч а.

De ne vom svi pbnb aa Dante, vedem myagime de ziceri in limba sa, say a beakvay sbi, intokmai rymbneii, pkekym loco, foco, omo, шч а. in lok de luogo, fuoco, uomo din zioa de astbzii. De se va primvaa cine va in Italia va ayzi myagime de poroade pronuntnd kyrat rymbneie toate zicrie ce ay in sine pe u, pe kare astorii Italiani, ka sb'ii anproie limba de cea klassikb a Italiei, 'a ay skimbat in o, spre piadb zicriele: nome, fronte, monte, ponte, morire, snt poroade in Italia ce le pronontb ka noi nume, frunte, munte, punte, murire (bezii mi Diksionarva Italian). Pronuntia ay u, este foarte beke, mi ny o pntem sokoti ka o pefayere a intymnabrialor ce ay trekyt preste Rombnia 1.

De ne vom svi in anii cei mai depbrtai, vedem limba franzezb say galikb kb mi in konstrukcie mi in ortografie mi in pronuntia literialor e mai anproiatb de cea italianb; vedem: teste, nostre шч а. in lok de tete notre din zioa de astbzii. Galii dar n'ay yrmat aata de kb sb'ii fakb o lim-

т твсyни in limba лациvay vedem adesea pefkbnby-se o, in u; adikb vedem kb ceea ce porodva fbyca in de obre, literaii Italiei beki o fbyca in parte, ka sb' fuyb de monotonie. Aucastb skimbare a ayi o, in u, mi vly-versa, a vedem mi mai beke aa greci: Ionii zicra *μῆνος νόσος* in lok de *μόνος νόσος* mi aatale. Se iie kb Troienii, era yn amrspek de greci dor, mi Italia de amiazaz se zicra Grecia mare, vnde lbykia poroade Ione. Ana dar Troienii ky Eneas ay venit in Italia ky limba lor kare s'a fkyt vna ky limba lokvay, ce fbyca pe o, u, mi porovaa italian pbnb in zioa de astbzii dinprevb ky Italianii say Romanii din Davia (noi) pbrtrm pronuntia beke a monialor noui ce lor mai beki, pe kare literaii Лациvay mi ai Italiei moderne ay pefkkyto poate pentru evfonia say ka sb' fakb o limbv atikb a Italiei.

БЪ ДЪНЕ А DOMNITOAREΛΟΡ ΔΟΡ Romanī, kare se vede къ се проуѣща FIREPE IN DEOSEBITE KIPYPI ДЪНЕ DEOSEBITEΛE ΠΡΟ-
 ΠΙΝΗΙ. Че dialekt аѣ imitat Γαλιί? СИУЕ VINE SE BA FI OKYMAT
 DESIRE AYCASTA; NOÏ ÎNSЪ BEDEM KЪ ΠPINTP'YH ÎNTËMΠHIN NE
 ÎBOIM KY ΔËMHI ASYHPA ΠPOYËΠHAIËI ΔYÏ Y, J, MI O. ÎH MËA-
 TE ΔOKYPI NOÏ NE « latin İA ΠPOYËΠËM AI, ΠPEKYH ANTE,
 AINTE, FAMA, FAIMA, PANE, PAINE, CANE, CAINE, И Ч Л: İH
 MËATE ΔOKYPI İAPЪ ΓAΛII İA ΠPOYËΠËЪ ASEMEHA AI: ΠPEKYH,
 AMARE, AIMER, CLARUS, CLAIR, PARIS, PAIR, И Ч Л:

Πε J, NE KARE İTALIEHIÏ, MOΛΔOVIÏ MI ROMËHIÏ ΔIN MACE-
 DONIA 'AË TRANSFORMAT SAË İA ΠPOYËΠËЪ KA GE, (Y) ΦPAHCE-
 ZII MI NOÏ MYHTENÏ, YHPYEHÏ MI TOATE KËPËIAE BICEPIËIÏ
 İA ΠPOYËΠËM TOT İNTP'YH KIP, KA NE JE ÇEΛ CΛAB.

Πε O latin, φPAHCEZII MI NOÏ MAÏ DES İA ΠPOYËΠËM
 KA Y, MORIRE, MURIRE, MOURIR, POTERE, PUTERE, POUVOIR,
 VOLERE, VOULOIR И Ч Л: AHA ΔAP SE BERE KЪ DAKA SYHT NO-
 PCADE İN İTALIA ÇE ΠPOYËΠËЪ NE O KA Y; DAKA ΓAΛII İA ΠPO-
 YËΠËЪ İH MËATE ΔOKYPI ASFEA; DAKA NOÏ ROMËHIÏ İA ΠPOYËΠ-
 ËM ASFEA; ΦIIHËA ΔYÏ NY ESTE YH EFEKT AA İNTËMΠHËPIAOP
 ΔAYIEÏ, ÇI MI ARE İNÇEHTËA İNSSHI ΔIN CÏNYA İTALIEÏ, MI
 HOATE İNSSHI MAÏ DEHAPTE, ДЪНЕ KYM S'A APËTAT İN NOTA DE SYC.
 MI İAP DAKA İA BEDEM ASTËZI İH KËPËIAE AYTOPIAOP İTALIE-
 ENÏ, ESTE KЪ EI AË EPYT CЪ MI ANPOMIE AIMBA DE DIALEKTYA
 ÇEΛ KËATIBAT AA ΛAËINAYÏ BEKIË; ESTE İNTOKMAÏ ДЪНЕ KYM AË
 ÇEPKAT CЪ'Λ BAËE İH AIMBA HOASTPЪ PËHOCAYII IOPOBIIÏ,
 MAIOR MI AAYII, KARI KËHOCYCEPЪ ÇOAPTE BINE ΔPËMËA ÇE
 AË FOST AYAT AYTOPIÏ İTALIEHIÏ.

SUBSTANTIBII İAP ÇEI PËMËHEÏ KЪ FAK İA NYMINATIB KA
 İH ABATIBYA LATIN, AYCASTA NY ESTE O ΠPEFAËERE A BPEMII; KЪ
 ZIÇEM NOÏ: JOE, VINËRI, BONITATE, İH ΔOK DE JUPITER, VE-
 NUS, BONITAS, AYCASTA MI SE HARE KЪ ESTE MAÏ BEKIË DE KËT

dialektva ΛAËINAYÏ, AI KËPIA AYTOPIÏ N'AË FBKÏT AATA DE KÏT
 CЪ S: İA ДЪНЕ AIMBA KËATIBATЪ A ΓPEYIEÏ NE KARE AË TRA-
 DËC'O AD LITTERAM, ΔËND MATERIEÏ İTALIEHE FORMЪ ΓPEYËCASKЪ
 AITERAPЪ. DE VIDE OARE BINE AYÇEST İNTËMΠHIE, KA AIMBA ΓPE-
 YËCASKЪ ΠOYËAOPЪ CЪ FAKЪ NOMINATIBEAE ΠEPITOCIAABIAOP İH
 TOKMAÏ KA AKËZATIBYA HANPAP, ÇE ARE O ASEMHËHARE KY HENETIBYA,
 ÇE ARE O ASEMHËHARE KY ABATIBYA? TOATЪ ΓPEYIA DE MIÏ DE ANÏ
 ΠPOYËΠËЪ, ð ΠIVAKAS, ð APOYOTAS, ð KOPAKAS И Ч Л: İH ΔOK
 DE ð ΠIVAË, ð APOYON ð KOPAZ; MI İAP TOATЪ ΓPEYIA ΠPOYËΠËЪ
 AI MËOAS, AI ΘYATË, AI ΔOËAS İH ΔOK DE AI MËOAI, AI ΘYAI AI
 ΔOËAI, SAË MAÏ BINE İH TOATЪ ΓPEYIA, ASFEA AË KËATIBAT AYTO-
 PII AIMBA HOPOYAYÏ, SKËPËND NYMINATIBYA, CËB KARE SE İHFB-
 ËHMAZЪ OMYAYÏ TOATE OYËTEAE, MI AYHPIND ÇEΛE ΔATE KAZE
 KA CЪ APATE İNTËMΠHËPIAE SAË KY ADEBËPAT KAZELE ÇE SE
 NOT İNTËMΠAA ΦIIHËEOP, ΔËSËND PËDËYINA ZIÇEPIÏ KA PE-
 ΠPEZHTAYIE SAË İKOANЪ A IDEEÏ, MI TERMINAYIA KA İNTËMΠAA-
 RE ÇE HOATE ABEA. ASFEA ÇAYE ΛOËIKA KËND İA İH ÇEPËETA-
 RE OPI ÇE AYKPY, ASFEA ÇAYE ARTA KËND İA İH MËPЪ MATE-
 PIA, ASFEA AË FBKÏT AYTOPIÏ KËND AË AYAT A KËATIBA O AIM-
 BЪ: AË HËC TOATE ELEMENTEAE EI AA ΔOKËA ΔOP, AË SKËPTAT,
 AË ADBOPAT, AË İNΔAYIT, AË ASPËIT, MI HENTPY FIE ÇE MI AË DAT
 KËBINTËA, S'AË SYHPËC İHTPEPIÏ MI CËPËTOASEÏ PËDİKËPIÏ. A ZIÇE
 ΔAP NYMINATIBYA KA ABATIBYA KOHBEHËIONAA NY ESTE İAPЪ O
 ΠPEFAËERE A İNTËMΠHËPIAOP ΔAYIEÏ, ÇI O TRADIIIE ΔIN TATЪ İH
 FIK ÇOAPTE BEKE, İH KËT HOATE ÇINE BA ZIÇE KЪ: BONITAS ESTE
 FOMAT ΔIN BONITA-TE, AYBËNDËSE PËDËYINA BONITA, KA CЪ İE-
 SEMPEZE IDEEA, MI DESËPËPËINDËSE TERMINAYIA TE, KA CЪ APATE
 KAZËA. NOMINATIBYA, NYMAÏ KA PEAATIB KËPPE ÇEΛE ΔATE KAZË-
 PÏ, SE HOATE NYMI KAZ, KËÇI İH FIRCAYÏ NY E KAZË, E İKOANA
 IDEEÏ, KYM SE İHFBËHMAZЪ EA PËTËCAMÏ DATЪ, MI DE AYI İNAINTE
 İNÇEPE A KËDEA İH DEOSEBITE PEAAYII MI İNTËMΠHËPIÏ. AHA

dar skriitorii latini, kasъ fakъ o limbъ reglaatъ kare sь poate merge de mьnъ kъ limba Greцияor kьatibatъ, n'аъ фькvt ата de kьt аъ tras рьдьчина din зичеріае sьbstantive аае norodьaуi, шi o аъ nьmit шi интревинчат de nьminatив, ka singьrъ инстаре кь kare sь nьтем nьmi саъ a инфьциша o idee оаре-каре аа чеа d'ьнтъѣ a еi исвире ин simьirіае омуауi; ka singьrъ шi адеьвратъ nominativъ. Че pedikъ оаре ar addьче инцеаеьaуi кьнд, viindь-ае ин кап skriitorіаor romъ-нi din зiоа de астьzi sь se ia дьне лимбіае веки шi sь 'шi факъ казrи, ar траде рьдьчина, bonita, din bonitate, шi ar зиче: ачеста este o bonita insemnatъ, ефект аа bonitъциi, bonitъциi, не bonita, дела bonitate? dar аае веакьrи, аае гьстьrи не времса кьативьrиi лимбіi латине, аае веакьrи аае гьстьrи ин зiаеае noastre.

Вьрнд a борви десуре materia шi форма лимбеi romъ-не шi itалиене, шi арьтьнд не амьндотъ, n'авем a face de kьt зп bokавлаар de зичерi, шi o прескьртаре de grama-tika авестор доь лимбіi.

Ачестъ аькраре de o datъ кь sine ва арьта fie-кьrьia o idee аьмьrитъ десуре firea шi fiинца Romъьaуi, kare, аь-кьrьіае naturei, аькьrьіае аа кьрор феа нь pere кь веакь-ріае, еа дела инченут ае a nьmit асфеа кьm ае a аззit дела чеi d'ьнтъѣ пьринци ai сьi kari аъ deskьaikat ин Davia. Bokавлааръa, ачеста ва тракта десуре Om, десуре тpeбу-инцеае аьi, десуре natуръ шi еаементе, шi арьтьнд кь Ro-мъьaуа борвеце ачесаши лимбъ кь itалиаьaуа ин аькьrьіае че niчi зпъa niчi ааьa n'аъ пердыт din vedere, ва да o пpициъ a се пьтса афаа istoria fie-кьrьia зичерi стрьіне, a кьrьia oriциъ нь se афал ин лимба поноръaуi roman. Reaициа Romъьaуi din зiоа de астьzi нь este ачеса кь a Romъьaуi din timни aуi Чичеро шi Bиrциае; артеле аъ de-

кьзst, менчешьrьіае ае'a пердыт шi a i вьчат ааеае de аа аае пaциi; i: nomenkлатьrьa авестор оьрете, Romъьaуа din зiоа de астьzi are аае борве, интревинчаьъ аае ньме.

Iar ин kьt nentьrь форма саъ гръmatika лимбіi рьмьни-аor de диноауi de Дьндре, вьрнд кь este маi tot ачеса кь a чеаor din Macedonia, кьноскьнд борьциа фьрмеаor шure ааа deosebite ньаще. ideiaor, шi пьстрареа зпор пар-тикьaе шi terminaциi, рьмьниге a зпeі лимбе sintetиче стрь-се шi нeрвоае; vom ведеа кь singьrъ лимба romъьeaskъ din toate лимбіае зьрорi de familia латинъ a пьстрат маi мьaт xarakterъa зпeі лимбіi кьативате оаре кьнд че 'шi авт казrьіае саае. Шi кьнд Italiana Франгеа Spaniola ar fi авт soarta Romъьeі de a рьмьнеа некьативате пьнъ асть-zi, din toate аьнчi Romъьa ar fi fost чеа маi mare шi маi боратъ. Кь toate кь шi астьzi, зьроріае саае o ин-трек ин хаіне iar нь ин тpьп. Singьrъ лимба romъьъ пьс-тreaьъ шi тьrьia, шi simьлитатса, шi егалитатса, шi либерта-теа, шi енергьia лимбеi латине. Romъьниi singьrи маi бор-век шi бор борви кь ть, шi ин ньмьр singьлаар кьтре a доа nersoанъ; еi singьrи аъ пьстрат din латина deosebirea аьi аа сьѣ шi аа аьi, аа еi; еi маi аъ рьмьнищъ de казrи аа пpоньме шi аа сьbstantивii шi адьективii femeeицi; еi singьrи аъ o лимбъ, дьне кьm am zis шi ааъ datъ, сь поатъ зиче: o menime шi o menire, дьмнеzeime шi дьмнеzeire, рекьноцинцъ шi рекьноащере, зь-гpьвие, зьгpьвсаалъ, зьгpьavitаte, зьгpьвime; по-биaитате шi nobiaime, жьunie, жьунеге шi жьунime, шчa: fie чине кьноаще deosebirea авестор terminaциi ka чефеа de ньаще pot еае сь dea ideiaor, шi kьt сьnt сьра-че de дьнсеае чеае ааае зьрорi, singьrи Romъьниi pot шi 'шi аъ аьрьит ka аа tot infinitивъa сь поатъ нье artikoл шi

съ 'а факъ substantiv. Toate imprezъ aceste însuiri nъae are limba francezъ, italianъ mi spaniolъ. Acestea fak skeletъa limbii; mi skeletъa limbii noastre e mare, e kar-sik. Deai ei vaskriale, Danți, Tasi, Metastazi, Aafieri, mi vor vedea vaskriale че vor face dintr'nsa. Skoazъ vineva din francezъ italianъ mi spaniolъ, termenii ции-делор mi artelor че аъ ават din limba гречеaskъ, skoazъ mi vorbele че аъ ават дела аате центе, mi va vedea de not съ ръмбе къ капитаала mi destoiniia че are limba попо-гъауі ромъи.

§§

†n partea aceasta vom vorvi despre materia limbii române mi italiene; mi fiind къ este tot aceea дуне кум се ва vedea, ка съ fim konsekvenци, vom инфрима mi не чеа ромъneaskъ prin însuiri materia ei, adikъ vom аръта vor-bele ръмънеци prin literia tot чеа ромънеци веки але стръмошлор поци.

Spre a pregăti aa aceasta ne cititorii поци, vom аръта аафаветъа ръмъnesk коръспунзътор къ чеа саав din zioa de astъzi къ care se savъesk ромъниі de овце.

а в в г х ж з і к л м н о п р с
a b v g d e j (d,z) i (c,k) l m n o p r s

т ф х ъ ж ч ш щ ц џ
t f ch (â,ê,ô) i c s sc (t,e) ge

REGULE GENERALE.

â ê ô, mi ò, se citește ка ъ; і ка ж, ô ка oa, d ka z, g, ț ka u, ș ka m.

e, înainte de a, â, ê, i, o, u, mi de konsoane, se citește ка (k) înainte de e, i, se citește ка (че): capu, cântare făcându cotu, curând, faci, face; канъ, кънтаре, факъндъ, котъ, къръндъ, фачъ, face.

g, înainte de a, â, ê, i, o, u, mi de konsoane, se citește ка (r), înainte de e, i, ка (u) кум: gaurâ, gâinâ, spârgându, gîde, gondolâ, legu, lege, legi; газъ, гъиъ, спъргъндъ, ride gondolъ, легъ, леце, леци.

†nsemnare, e mi g kând înainte de e, mi i, se citește ка r. atunci ia un (h) кум: chelu, chiaru, ghemu, ghimpe, ghiacâ; kelъ, kiarъ, remъ, rimpe, riacъ.

sc, înainte a, â, ê, i, o, u, mi de konsoane, se citește ка: sk, înainte de e, mi i, ка (u) кум: scarâ, scâpare, scîrbâ, scori, scutire, nasce, scie; skarъ, skъpare, skîrbъ, skori, skutire, nace, cie.

†nsemnare: sc, kând înainte de e mi i se citește ка sk, atunci ia un (h) schelâ, schinteie, skelъ, skinteie.

MODIFICATII

†n materia saъ vorbele ромънеци се vor ава in бъгаре de seamъ skimбъriale saъ modifikasiile ръмътоаре:

Numele, verbi mi partiциеле care in italienește se sfirșesk in o, in ромънеște se sfirșesk in u, прекум: locu, focu, bunu, rogu, cântându; loco, foco, bono, rogo, cantândo.

†nsemnare: La verbi mi partiцие, italieni аъ пръtrat mai bine pronunția veke a dialektъaуі latin; aa nume însъ, дуне регъла de a leпъda ne (s) дела вървътеци mi

ne (m) de la nestre, пѣстрѣм ної маї вине провѣдѣа,
terminiŋdsae in u, sure пѣдѣ locus, digitus, albus, фѣрѣ
(s) ремѣ: locu, digitu, albu; mi focum, sinum, collegium,
фѣрѣ (m) ремѣн focu, sinu, collegiu шчл.

o, la miŋdokuŋa ziŋerilor, kŋnd este skŋrt in limba ita-
lianŋ noї ia пѣстрѣм, дѣне кѣм ам зис ка ми аате пороа-
де аае италиѣи ка u, кѣм: nune, putere, шчл: кѣнд инсѣ
in italieneŋe este лѣнг, ної пѣтем сѣ о цим маї вине ми де
кѣт инсѣм италианѣа, кѣчї ia провѣдѣа ка оа, саѣ ѓ; кѣм:
morte, sorte, forte, ної ае зиѣем моарте, соарте, фѣ-
arte, sau mŋrte, sŋrte, fŋrte.

↑ nsemnare. Este vrednik de бѣрат де сеамѣ, кѣ итали-
ниї нѣ интревѣдѣаѣ ка ми ної аа скрис акѣнте; in dik-
sionare insŋ, ка сѣ арате просодиа се саѣѣск кѣ акѣнтѣа
askŋpit (') пентрѣ апѣсаре ми кѣ акѣнтѣа нѣмит чиркон-
фѣс (") пентрѣ апѣсаре преаѣнѣтѣ. Баѣе чине ва вої де
сеамѣ кѣ орї ѣнде in diksionareae италиене (o) се аратѣ дренѣ
лѣнг кѣ чирконфѣс, ної ромѣниї претѣнденї ia провѣ-
дѣа оа. Аѣеастѣ бѣгаре де сеамѣ сѣ о факѣ чинева ин-
сѣмї in limba ромѣнѣ: орї ѣнде o, се аѣаѣ интѣ'о оворѣѣ
oksitonŋ, daka ziŋerea се лѣнѣеѣе кѣ о сїаѣѣ, ми o, пѣстреа-
ѣ аѣнѣрѣмї апѣсарѣа, аѣчї се фѣѣе оа, iar daka perde а-
пѣсарѣа се фѣѣе u, кѣм: сворѣ, сворѣ, свѣрат; морѣ,
моаре, мѣритѣ, ми iar вѣѣе versa: моале мої, моарѣ
морї; molle mi mola, in diksionareae италиене се веде
mŋlle, mŋla.

d, italian saŋ latin, ної ia провѣдѣа ка z, саѣ ѓ; кѣм đicu
deu, dico dens; ne l ѣне орї ia skimŋm in r, ми аате орї ia
immiemŋ in i, кѣм sale sare, sole sŋre, lepre iepure,

voglie voie (i). — De msate орї ної immiem in i, ми не
n; insŋmї inтre ної; пре кѣм in лок де рунѣ ѣла молдав
mi transilvan, ної зиѣем пѣрѣ; asemena mi toate нѣмеае мѣ-
ritoare италиене terminate in one ної ае фѣѣем in oiu кѣм:
stigone strigoiu, nasone nŋsoiu шчл:

e, latin saŋ italian adesea се skimŋm in romŋneŋe in i saŋ i
cam: gengia, veneno, tenerezza, mente, dente, ven-
to: gingie veninu, tinerege, minte, dinte, vintu,
mi вѣѣе versa: digito, ginocchio, gemito; degitu,
genuche, gemetu.

qu mi c, italian mi latin ної ае skimŋm adesea in p,
пекѣм quatru patru, aqua арѣ, quaresime пѣре-
simi; pectus reptu; — pt, italianї ia fak tt: lapte latte,
reptu petto, сѣпте cotte; не mn, ia fak nn: somnu sonno.

qu, аа ворѣае ѣрѣтоаре се вѣѣѣе ка ѣе: aquesta а-
quela, quine, que, cinqui: аѣеа, аѣеа, чине,
ѣе, чинѣ.

Aѣеае модификаѣї ѣенегале не вор саѣѣи де нормѣ аа
toate ворѣае din vokabularŋa ѣрѣтор.

OBSERVATII

I. Вѣзѣнд чине ва вокабѣларѣа ѣрѣтор, де ва фї ромѣн
сѣ нѣ'а крѣѣѣе пѣрѣ кѣнд нѣ ва ѣерѣѣа фѣ кѣре ворѣѣ кѣм
се зиѣе in фѣ ѣе провинѣѣе ромѣнѣскѣ; пентрѣ кѣѣ'ачї нѣ
фак ѣн вокабѣларѣа вѣкѣѣенѣск, ѣи ромѣнѣск; адикѣ ворѣѣ
сѣ зик, ка мѣнтенѣнѣа сѣ нѣ'ѣѣѣѣе ворѣае, пѣаѣѣ, кѣд-
паш, фѣрѣнѣ, гѣлѣнѣ, не кѣре дѣмѣаѣѣ с'а обѣчѣнїт
аае зиѣе: рѣнѣ, вѣновѣт, фѣнѣ, гѣнѣ; аѣѣѣ ми маї

I In msate локѣрї iarŋ ної не l latin ia пѣстрѣмї inтrer
in vreme ѣе италиениї ia immoie in i, кѣм: place, plŋnge
plinu, piace, piange, pieno.

departe kym zik чеілааці оамені tot de o nađie ky dъe-
сѣа. Asemenea mi Молдавуа съ нѹ ꙗѹдиче ворвеле: шъче-
лар, ѹнкѣ, турнѣ, прѹнѣ, шча: пе kare дѹмнсааці
s'a обичивит аде зиче хасан, мошѣ, вашкѣ, перѣ.
Іар де ва ѳи ѹиторѹа italian, саѣ italianist, съ нѹ ꙗѹдиче
зичеріае: citade, Іасо, Іосо, омо, турно, пе kare s'a о-
бичивит аде vedea prin кѹрціае moderne: cită, Іаго, Іуого,
уомо, torre, цѣлѣ кѹнд нѹ ва черчета, daka нѹ kym вои-
беск ми ѳн асте провинціи аде Італиеі, daka нѹ кѹрціае чеде
маі beki italiane, ѳн каі diksiонареле ѹенерале аде аімвїі
америіа.

II. Ін кѣте ва докѹрї (нѹ ѳн мѹате) се вор vedea іарѣ ѹделе
ворбе kam кѣзѣте дїн чеа д'ѹнтѣѣ а лор ѳнsemnare; прекѹм:
tineru tenero; inimă anima, lăngore, Іаngore etc;
ачеста іѹсѣ нѹ este о адеѹіре, ѹи ѹн параделісмѣ, ми тїлаѹа
аченїи skrierї ва ѳи destѹа а авате дела дѹса орі че феа
де критикѣ ѳн феаѹа депѣртѣрїи саѣ апроксимациеі ѳндеа-
сѣаці fie-кѣрїа ворбе.

III. Чеа маі де кѹпетеніе бѣгаре де scamѣ ла kare ѳвїт
пе fie-kare ѹитор а се опри este съ черчетеze кѹ аваре
аминте fie-kare despѣрѹіре а ѹрмѣторѹаці вокаѹлар, ми
ва vedea кѣ Ромѣнѹа nimik n'a ѹїtat, нїчї а skimbat дїн аім-
ва мошїлор сѣї ла дѹкѹрїае че n'a пердѣт нїчї о datѣ дїн
vedere; ва vedea кѣ despѣрѹірїае despѣ Омѣ ми требѹн-
ціае дѹї де апроане, despѣ natѹрѣ ми чеде trei rїgate аде
ей, despѣ нѹмере, сѹнт маі ѳтреці, ѳн време че ѳн аде
despѣрѹірї: despѣ релиѹіе, arte, meserїи, меѹешиѹѹрї
а пѣstrat нѹ маі ачеле ворбе kare ѳкїее skeletѹа лор; іар
ворвеле че aratѣ амѣрѹнтеле саѣ нѹанѹеле ѹней arte саѣ
меѹешиѹт че нѹ 'а аѣ кѹативат, саѣ 'а аѣ аѹат дела strѣnї,
ачелса де are strѣnїе. Асфеа ва vedea чїне ва, шпѣ нїадѣ,

ѳн despѣрѹірїае destre Relїѹіе: zeѣ, kredїnѣѣ, fede,
а еде, kѹче, altarѣ, лавѣѣ, пѣkat, пѣгѣн, dia-
воа, ми де аѹи ѳнаинте ка сѣ ѳмплае снаѹївїрїае кѹ амѣрѹн-
теле че требѣск ѳн ачестѣ despѣрѹіре, амѣрѹнте kare аѣ
venit пе ѹрмѣ кѹ ѳнтрѣѹѹерса кѹрціаор сааѣ ѳн biserїкѣ,
atsнѹї vezi пе Ромѣнѹа саѹѣїndѹсе кѹ: слаѣѣ, mїаoste-
nїе, вечернїе, отѣрнїе, шча:

Asemenea ѳн despѣрѹірїае пентрѹ арміе, vedem: arme,
о асте, soldat, кѣпитан, павѣзѣ, аркѣ, ланче, батаїе,
лѹпта, вїнѹере, паче; ачестеа ідеї ѹенерале, ідеї че нѹ
ле пеате чїне ва перде, кѣчї нѹ перде нїчї обѣетеле, аѣ рѣ-
mas кѹ нѹмеле лор; іар чеде че аѣ addѹs маі ѳн ѹрмѣ ѳн-
тѣмпнїаѣрїае саѣ креѹерса орі deskреѹерса артеї, ѳн ачелса
vedem: караѹлѣ, rasvod, пѣшкѣ, ваїонѣѣ шча:

IV Ворbind despѣ materia аімвїи, адѹпѣм ѳн ачест во-
каѹлар маі тоате ворвеле simпле, де рѣдѣѹнѣ ми де ѣн-
тѣа требѣнѣѣ, пре лѹпѣ kare се маі адаорѣ ми ателе
derivate саѣ компѹсе, вѣрнд сѣ арѣѣѣм кѹм, ми ѳн компѹ-
нере ми ѳн dedѹерса ворвелор, ачесте доѣ аімвї аѣ маі а-
челсамї препозициї ми terminациї, кѹм ми маі ачелаш kїп
де а dedѹе о ворѣѣ дїн аата. La sfїrїmїѹа вокаѹларѹаѹи
вом ворѣї маі пе ларг аѹїпра ѳмѹѹаѹїїїїї terminїлор фѣ-
кѣнд дїн fie-kare рѣдѣѹнѣ о famїаїе де ворѣе.

ROMANESCE	ITALIENESCE
	I
Omu	uomo, omo
femea	donna, femmina
fetu	feto
românu	romano
pêru de unde	capello
pêruca	perrucca
fâgâ	faccia
figurâ	figura
frunte	fronte
têmples	tempia
ochiu	occhio
lacrêmâ	lagrima, lacrima
urechie	orecchio, orecchia
nasu	naso
nare	nare
nâri	narici
mucu-ei	muccio
mustağâ	mustacchio
bucâ de unde	bocca
bucâturâ	bocatura
gurâ	gola
dinte	dente
gingie	gengia
limba	lingua
cerbice	cervice
umêru	omero
subțiorâ	ascella
peptu	petto
sînu	seno
braçu	braccio

mână (1)	mano
palmâ	palma
pumnu	pugno
degitu	dito, digito
unghie	unghia
côtsâ	costa
ficatu	fegato
plumîni	polmone
fiere	fiele
veninu	veleno, veneno
buricu	bellico, umbelico
stomachu	stomacho
vîntrâ, d'unde	ventra
vintre	
bêșica	vescica
rînichi	reni
dosu	dosso
— ru	colo
spinare	osso del filo
genuchi	ginocchj
pulpa	polpa
picior	pic, piede
pasu	passo
fugâ	fuga
urmâ	orma
talpâ	talpa
câlcaiu	calcagno
sânge	sangue
urdôre	ordura
sudôre	sudore
mêduvâ	midolla
pele	pelle

(1) în cârtile vechi se vede mânău:
« mântule mele fecerô organu, si de-
scitele mele alcătuirô saltire. »

carne	carne	amoru	amore, amor
vine	vene	tinerege	tenerezza
nervâ	nervo	plâcere	piacere
osu	osso	sufferinça	sufferenza
nume	nome	durere	dolore
titulu	titolo	plagâ	piaga
		tristegâ	tristezza
		furie	furia
inima	anima	spaimâ	spavento
suffletu		dispreçu	sprezzo, disprezzo
spiritu	spirito, spiro	turburâmînt	turbamento
simțu	sensu	somnu	sonno
vețu	vista	visu	sogno
auțu	udista	virtute	virtù
gustu	gusto	virtute	
mirosu	odorato	bunêtate	bontâ, bonitâ, bontade, bonitade
tactu	tatto	bunege	bonizia
foame	fame	rêutate dela	malizia
nesațiu	insaziabilitâ	reu	reo
sete	sette	râpire	rapina
hoce, de un-	voce	dreptate dela	giustizia
de bocire-bocitu		dreptu	dritto
vorbâ	verbo	adeveru	verità
plânsu	pianto	înfrenare	infrenare
rîsu	riso	desfrêu	sfrenamento
suspinu	sospiro	marghiolie	marioleria
gemetu	gemito	minciunâ dela	bugia
rație de unde	ragione	minițire	mentire
orație		befie de la	imbricchezza
minte	mente	bere	bevere, bere
cugetu	pensiere	spurcu	sporco
voie	voglia	nebungie	pazzia
doringâ	desiderio	sôrtâ sôrte	sorte, sorta
judicatâ	giudicio giudicato	parte	parte
sciinçâ	scienza		

bine
reu
miserie
june
viața
sânătate
întregime în-
târime

bene
male
miseria
giovine
vita
sanită
interezza

lângore
friguri
tuse
colică
rîie
balsamu
môrte
repausu
remesu

langore
febre
tosse
colica
rogno
balsamo
morte
riposo
rimaso

II

fașă
vêșmînt
înbracămint de la
braçu
câlçămînt
calțe, ciorapi
câlçuni
câmașă
legătură
mânică
mânețari
mânușă
manta-le
mătă
tească
buzunar

fascia
vestimento
braccio (in)
calzamento
calze
calzoni
camiscia
legatura
manica
manicini
guanto
mantello
manto
tesca

scufă
vêlu
conciu
peptine
brățele
scarpe
pantofi
inelu
cingetôre
umbrelă
acu
fôrface
furcă
fusu
firu
ghiemu
nodu

scuffa
velo
concio
pettine
mangilie
scarpe
anello
cintura
ombrella
ago, aco
forbice, forfice
forca
fuso
filo
ghियो
nodo

III

pâne
apă
farină, făină
vinu
sare
prânzu
îmbucătură
cina
dejun
ajun
legume
merinde
grăsime
untu
seu
supă

pane
aqua
farina
vino
sale
prânzo
imbocatura
cena
colazione
digiuno
legume
merende
lardo
unto
sevo
supa

stufatu
salată
friptură
pastă
piper
uleiu
oțetu
bere
lapte
zeru

stufato
salata
frittura
pasta
pepe
oglie, olio
aceto
bira
latte
siera, siero.

IV

strămoși
familie
tată
mamă
bârbatu
soçu
consorte
muiere
sôcă
nevasta
soție
consortă
coși
părinte
fiu
fiică, fiie
frate
suror
socru
socră
ginere
nuoră

antennati
famiglia
padre
madre, mamma
marito
cojuge
consorte
moglie, mogliera
cojuge
—
—
consorte
coajugi
genitore parente
figlio
figlia
fratello
sorella, suora
suocero
suocera
genere
nuora

unchiu
nepotu
cumnată
vêru
vêru primaru
moșu
vitrigu
vitrigă
fiiastru
nunta
măritișu
însuratu
măritată
vêduvu
cusceru
cuscră
comară (muntenii) —
vecinu

zio
nipote
cognato
cugino
cugino germano
avo
patrino
matrigna
figliastro
nozze
maritagio
maritato
maritata
vedovo
compare
comare
comară (muntenii) —
vicino

V

casă
scară
pôrtă
ușă
cameră
sală
fereastră
unghiu
chiee
verigă
curte
masă
coperitură
vasu

casa
scalla
porta
uscio
camera
salla
finestra
angolo
chiave
verruca
corte
tavola
coperta
vaso

şervetu	salvietta
cuçitu	cottello
furculiçâ	forchetta
tasu	tazza
borcanu	boccalle
luminare	lumiera
candelâ	candella
torçâ	torcia
scergaru	sciugatojo
câminn	camino
câpisterie	capisterio
sâpunu	sapone
focu	fuogo, foco
flacârâ	fiamme
schinteie	scintella
cenuşâ	cenere
cârbune	carbone
têciune	tizzone
grâtaru	gratella, grata
câldare	carldaro
fumu	fummo
funingine	fuliggine
	nerofummo
sacu	saccio
disacu	bisaccia
carru	carro
cârruçâ	carrozza
rôtâ	rota
jugu	giogo
secure	scure, secure
	VI
naturâ	natura
materie	materia

lume	mondo
ceru	cielo
sôre	sole
lunâ	luna
raçe	raggi, radij
stele	stelle
luminâ	lume, luce
umbrâ	ombra
întunerecu	tenebre
nori	nuvole
fulgeru	folgore
plôie	piogia
secetâ	siccità
roâ	rugiada
nea (zâpada)	neve
grindinâ	grandine
negurâ	nebbia
brumâ	brina
ghieçu	gelata
geru	gelo
aburi	vapori
vîntu	vento
austru	austro
caldu	caldo
frigu	fredo
ghiaçâ	ghiaccio
elemente	elementi
aeru	aria
pâmîntu	terra
țearâ	
têrimu	
huma de la	argilla
humus	
lutu	luto
margine	margine

mare	mare
rîu	rio
cursu	corso
lacu	lago, laco
spuma	smuma
undâ	onda
	VII
animalu	animale
vitâ	bestia
cornu	corno
côdâ	coda
brânca	branca
(brâci)	
(labâ)	
hou	hue
tauru	toro, tauro
vacâ	vacca
vițelu	vitello
mânzata	manzotta
calu	cavallo
eapâ de la	
equa	cavalla
asinu	asino
berbece	castrato, becco
ôie	pecora
gnelu	agnello
turmâ	torma
staulu	stalle, stallo
lânâ	lana
porcu	porco
scrôfâ	scrofa
pûrcelu	porcello
purcelușu	porcelletto, por- chetto

caprâ	capra
iedu de la	capretto
haedus	
câne	cane
câcea	cagna
câçelu	cagnolino
lepure	lepre
cerbu	cervo
caprioarâ	cavriolo
vulpe	volpe
fiarâ	fiera
ursu	orso
leu	lione
elefantu	elefante
tigru	tigre
mortêciune	mortaccino

VIII

pasere	uccello, passere
peanâ	penna
fulgi	piume
aripa	ala, ale, alia
ou	novo, ovo
albușu	albume
cocușu	gallo
creastă	cresta
galinâ, gâinâ	galina
claponu	cappone
porumbu, co-	colomba
lumbu	
pereche	pajo, paro
pâunu	poane, pagone
turturea-le	tortorella
cerbu	cervo, corbo

vultură	avoltojo
pasere râpitoare	uccello di rapina
cucu	cuculo
prepeleacă	pernice
becaça	beccaccia
merlă	merla
rondurea	roudine

IX

pește	pește
peșcă, pescuit	pesca
racu	gambero
șerpe	serpe
scorpie	scorpione, scorpio
verme	verme
brotăcelu	botticella
furnică	formica
muscă	mosca
lindină	lendine
lăcustă	custa
cicală	cicala
albină	ape
miere	miele, mele
ceară	cera
vespe	vespe

X

câmpie	campagna
câmpu	campo
drumu	strada
pulbere	polvere
munte	monte

ripă	diripata, ripa
vale	valle
pădure	padule
dumbravă dela	boschetto
adumbrare	adombrare
selbă de unde	selva
sălbaticu	selvatico
afundătură	affondatura
palancă	palanca
grădină	giardino
fontână	fontana
plantă	pianta
earbă	erba
verdeacă	verdura, verdezza
pășune	pasciona
arbure	arbore
lemn	legno
ramu, ramură	ramo
veargă	verga
frunză	fronda
fôie	foglia
trunchiu	tronco
scôrță	scorza
crăpătură	crepatura
pêru	pero
mêru	melo
persicu	persico
prunu	prugno
prună	prugna
nucu	noce
cireșu	ciriegio
castanu	castagno
viie	vigna
mustu	mosto
almu	olmo

carpinu	carpiao
fagu	faggio
ghindă	ghianda
ească	esca
salce, salcie	salce
lauru	lauro
plopu	pioppo
teiu	tiglio
frasiu	frassino
frăsinetu	frassineto
cicôre	cicorea, cicoria
spinu	spino
rugu	rogo
semînça	sementa, semenza
grâu	grano
porumpu	meliga de unde
mămeliță	
secară	segala
spicu	spica
orzu	orzo
fenu	fieno
paie	paglia
orez	rizo
meiu	miglio
linte	lente
lăptucă	lattuga
flôre	fiore
roză, ruță	rosa
garofă	garofano
viorea-le	viola
mărgăritărelu	margheritina
rosmarinu	rosmariuo
fragu	fragolla
mură-u	mora-o
glinu, ina	line

cănepă	canapa, canape
urșică	ortica
cucută	cicuta
ederă	edera
trifoiu	trifoglio trifoglio
madragonă	mandragola

XI

auru	oro, auro
argintu	argento
bronzu	bronzo
plumbu	piombo
feru	ferro
oțelu, aciôie	acciajo
aramă (1)	rame
rugină	ruggine
argintu-viu	arginto-vivo
pietruță	pietruzza
peatră	pietra
muschiu	muschio, musco
marmură	marmo
diamantu	diamante
rubinu	rubino
zafiru	saffiro
topazu	topazio
cristalu	crystallo
silitră	salnitro
catranu	catrane.

(1) Precum se adăogă adesea un *a* la multe vorbe: lămie, alămie, lăuta, alăută, asemenea s'ă-făcut și: rame, arame.

XII

Timpu	tempo
đi	di, giorno
nôpte	notte
miază-đi	mezzodi
miază-nôpte	mezzonotte
dimineađă	matina
seară	sera
sêptemăună	settinimana
o lună-ı	un mese
anu	anno
primă-vara	primavera
vara	estate, state
iearnă	invenro, verno (1)
ôra, ceasu	ora
minutu	minuto

XIII

đeu, Dumneđeu	Dic, Domeneddio
treime	trinită
ângeru	angelo
sântu, sfintu	sânto
religie	religione
lege	legge
fede	fede
credingă	credenza

(1) Se scie quē v nu e atăt literă, quātu o aspirație, *olivos s'a făcutu vinos, vinum, vinu*. Noi aspirație le facem adesea cu (ı) herba iearbă, earbă verno, ierno, iearnă earnă.

chreștinătate	crestinită
cuminicătură	comunione
biserică (1)	chiesa
altaru	altare
cruce	croce
laudă	lauda
creștinu	cristiano
păgănu	pagano
pécatu	peccato
blestemu	bestemia, biaste- ma
strigoiu	strigone

XIV

Duminică	Domenica
Luni	Lunedì, Luni
Martți	Martedì, martedì
Mercuri	Mercoledì, mercoledì
Joi	Giovedì
Vineri	Venerdì
Sâmbătă	Sabato
serbătore	fiesta
lucrătore	giorno di lavoro
carnavalu	carnovale
pâresimi	quaresima
duminica florii-	domenica delle
loru	palme
înailțarea	l'ascensione

(1) Basilica, făcându pe a, i, ca anima inima, avem bisilica; schimbându pe i în e, ca digitus, degitu, avem biselica, schimbându pe l în r, ca sale sare, s'a făcut biserică.

addormirea	l'assunzione
M. D.	della Madonna
duminica tutu-	la festa d'ogni-
loru sințiloru	santi

XV

Sogietate	Società
patrie	patria
statu	stato
țeară	paese
împêratu	imperadore im- peratore
coronă	corona
tronu	trono
curte	corte
prințu, pincipu	principe
domnu	—
cancelieru	canceliere
secretaru	secretario
jude, judicăturu	gidice giudica- tore
avocatu	avocato
cețăteanu	citadino
suditu	suddito
publicu	publico
poporu	popolo
cețate	cită, citade
muri	mura
pôrta	porta
piața	piazza
palatu	palazzo
monăstire	monastero
schôla	scola
punte	ponte

puđu	pozzo
turnu	torre, turno
ospelu	palazzo
ospelerie	locanda, osteria
ôspe ôspete	oste, ostiere, ospite
baie	bagno
cafeu	caffé
spiđerie	spezieria
spitalu	spedale
postă	posta
magazie	magazzino
vamă	dogana
môră	mulino môla
rovină, ruiună	rovina, ruina
săpunărie	saponeria
ulierie	olieria
măcelărie	beccheria, macello

XVI

Sciință	scienza
artă	arta
meserie	mestiere
carte	libro
chârtie	carta
călimări	calenmajo
fôie	foglio, foglia
scrisôre	lettera
scriptură	scrittura
respunsu	riposta
semnu	signo
puntu	punto
linie	linea

riglă	riga
cereu	circo, cerco
negoșu	negozio
negușătoru	negoziatore
preșu	prezzo
schibu	cambio
quintaru	quintale
comerciu	comercio
costu	costo
doctoru (in medicină)	medico
spișeru	speciale
maestru	maestro
măestrie	maestria
musicu	musico
concertu	concerto
viôara	violino
lăută	leuto
citeră	cetera
côrdă	corda
argintaru	argentario
	argentajo
măcelaru	macellajo, macellaro
cârugașu	carrozaio
dogaru	cerchiajo
cercu	cerchio
dôgă	doga
păstoru	pastore
pêcuraru	pecorajo
pescaru	pescuitor pescatore
marinaru	marinajo
barcă	barca
funie	funie

XVII

Armie armata

câmpu, tabără	campo
ôte	este
osteanu, ostașu	bélico
soldatu	soldato
pedestru	pedestre, fan- taccino
călereșu	cavaliere (cavalier
cavaleru	cavaliere (chevalier
pedestrime	fanteria
călărime	cavalleria (cavalerie
cavalerie	cavallerie (chevalerie
căpitanu	capitano
arme	armi, arme
tronbișă	trombeta
scutu	scudo
pavêză	pavese
arcu	arco
sâgeata	saeta
spadă	spada
sabie	sciabla, sciabola
lance	lancia
frêu	freno
căpêstru	capestro
șale	sella
bătaie	battaglie
luptă	lotta
asaltu	asalto
pradă	preda
ommoru	strage
măcelu	macello
vingere	vittoria
pace	pace

XVIII

Eu	io
tu	tu
elu, ea	egli, ella
noi	noi
voi	voi
ei, ele	eghinc, elleno
meu, mea	mio, mia
têu, ta	tuo, tua
seu, sa	suo, sua
nostru, nôstră	nostro, nostra
vosrtu, vòstră	vostro, vostra
loru	loro

AJECTIVI

Albu	albo, bianco
negru	negro, nero
roșu	rosso
verde	verde
auriu, galbenu	giallo
ceraliu	ceruleo
vêrgatu	vergato
palidu, pâlitu	palido
luciu	lucido
râpede	rapido
limpede	limpido
liu	leno
turbure	torbido
chiaru	chiaro
adîncu	profondo
afundu	affondo
seninu	sereno
noroșu	nuvoloso

negurosu	nebbioso, nebu- loso
luminosu	luminoso
strălucitu	stralucento
întunecosu	tenébroso
opacu de unde	opaco
opăcitu	
umbrosu	ombroso
fumegos	nebuloso
frumosu	formoso, bello
urîtu, slutu	brutto
muciosu	moccioso
orbu	cieco, orbo
mutu	muto
sardu	sordo
schiopu	zoppo
ghebosu	gibboso
despuiatu	dispogliato
încălșatu	calzato
desulșu	discalzo
gustosu	gustoso
dulce	dolce
acru	acre
agru de unde	agro
agreșu	
amaru	amaro
săratu	salato
mucedu	mucido
coptu	cotto
friptu	fritto
fertu	alleso, fervuto
arsu	arso
afumatu	affumato

môle	melle
tare, fôrte	forte
aspru	aspro
netidu	nitido
nodurcsu	noduroso
nodosa	nodoso
pâtratu	quadrato
rotundu	rotondo
fragidu	fragile
caldu	caldo
rece	freddo
înghegatu	ghiacciato, gelato
udu, immuiatu	umettato
umedu	umido
mucosu	mucoso
storsu	storto
svintatu	sventato
secatu	seccato
secu	secco
plinu	pieno
raru	raro
desu	denso
greu	grave, greve
întregu	intiero
dreptu	Dritto
strâmbu	strambo
grosu	grosso
subțire	sottile
ascuțitu	acuto, aguzzo
tâiosu	tagliante

mataru	matturo
tinêru	tenero
tizerelu	tenerello

nuou	nuovo
bâtrînu, vechiu	vecchio
antieu	antico
grassu	grasso
macru	macro, magro
cârnos	carnoso
ososu	ososo
sânêtos	sano
nervosu	nervoso
vînosu	venoso
puternicu	potente
delicatu plâpându	delicato
mare	grando
micu	piccolo
altu înaltu	alto inalto
seundu	picole, bassotto
lungu	lungo
largu	largo
strîmtu	stretto
ângustu	angusto
scurtu	corto
deșteptu	destato
focosu	focoso
viu	vivo, vivente
mertu	morto
repositu	riposato
putredu	putrido

viteaz	valoroso
fricosu	pauroso
mișelu (codardu)	codardo
statornicu	costante
târđiu	tardo

cornatu	scornato
domesticu	domestico
sêlbaticu	selvatico
fugosu	focoso, impetuoso
fugaciu	fugace
veninosu	velenoso
veninatu (în)	venenato (in)

hunu	buono
reu	cattivo, reo
nebanu, smintitu	pazzo
lunaticu	lunatico
culpașu	colpabile
furu	fare, furace
râpaciù, râpitoru	rapace, rapit- tore
râpitu	rapito
crudu	crudele, crudo
eruntu	eruento
adevêratu	vero
miucinosu	falso, bugiardo
virtuosu	virtuoso
desfrênatu	sfrenato
tristu	tristo
limbutu	linguacciuto
cicâlitoru	cicalitore
pacînicu	tranquillo, pa- ciaro
smeritu	smarito
umilitu	umile
trufașu	fiero, intronfiato
sgîrcitu	avaro
darnicu	liberale, largo
credinciosu	fedele
vicleanu, marghiolu	mariolo
amortu (în)	inamorato

ferice	felice
beatu de unde	beato
bêiatu	
seracu	povero
sirman, orfanu	orfano
sâtulu	satolo
flâmându	affamato
nesațiosu	insaziabile
strâinu	straniere, strano
singuru	solo
singurelu	soletto

aquestu, astu	questo
aquelu, âlu	quello
quelu	quel
aquesta	costui
aquela	colui
quel que	quel che
quare	quale
que	che
quare? quine?	qual? quale?
quari?	quali?
que?	che?

altru altu	altro
totu, toți	tutto tutti
multu	molto
atât quât	tanto, quanto
nici-una	nessuno, nissuno, niuno
nime	—
ori-quine	ognuno

fic-quare	ciascheduno
ori-quare	qual si sia
amândoi	amendue, ambedue
âmbi	ambi

numera	numero
quátime	quantità
mêsurâ	mesura
sumâ	somma
mezu	mezzo
un, unu, una, o	un, uno, una
doi, doê	due
trei	tre
patru	quattro
cinqui	cinque
șese	sêi
șepte	sette
optu	otto
noê	nove
dece	dieci
nulâ	nulla
un spre dece	undici
doê spre dece	dodici
trei — —	trezeci
patru — —	quarzeci
cinqui — —	cinzeci
sêi — —	șezeci
șepte — —	șezecișapte
optu — —	șezecișopt
noe — —	șezecișnoue
doê-deci	șezecișdouăzeci
doê-deci și unu,	șezecișdouăzeciș
una	șezecișdouăzeciș
doê-deci și doi,	șezecișdouăzeciș
doê	șezecișdouăzeciș

doe-deci și trei, venti tre etc.
etc.

trei - deci	trenta
patru —	quaranta
cinqui —	cinquanta
sêi —	sessanta
șepte —	settanta
optu —	ottanta
noê —	novanta
o sutâ	cento
doe sute	dugenta
tei — etc.	trecento etc
o mie	mille
doê-mii	dumila
trei — etc.	tremila
un milionu	millione
doê miliône	—
trei —	etc.

primu, primaru	primo, primario
ântêiu de la	primo
ante, ainte	
al doilea	secondo
al treilea ..	terzo ...
multu	molto
puținu	poco.

VERBI

Nascere	nascere
alâptare	allattare
sugere	suggere

fășare (în)	fasciare
plângere	piangere
scaldare	scaldare
sim'ire	sentire
vedere	vedere
auđire	udire, audire
gustare	gustare
atingere	atingere
sufflare	soffiare
resufflare	respirare
strânutare	stranutare
tușire	tossire
sughițare	signozzare
asudare	sudare
dormire	dormire
dormitare	dormigliare
visare	sognare
desteptare	destare
pricepere	percipere
înțelegere	intelligere
cugetare	pensare
judicare	giudicare
cunôscere	conoscere
scire	sapere
pâreare	parere
voire	volere
dorire	desiderare
plăcere	piacere
suvenire	sovenire
ținere de minte	tener a mente
adducere-âminte	richiamare
	alla memoria
miscare	muovere
pășire	marciare
âmblare	ambiare

sarire, săltare	salire, saltare
ire, de unde	ire
eș-ire	uscire
mergere	andare, marciare
pâssare	passare
trecere	—
ducere	ducere
apropiere	accostare
venire	venire
ajungere	giungere
înturnare	ritornare
mutare	mutare
strâmutare	tramutare
curare (în)	alergare, correre
fugire	fuggire
urmare	ormare
strâinaare	stranare, stra- niare
stare	stare
ședere	sedere
mânere (a masu)	manere
românere	rimanere
zacere	giacere
tăcere	tacere
amuțire	ammutare
vorbire	parlare
đicere	dire
chiamare	chiamare
numire	nominare
strigare	gridare
țipare	stridere
cântare	cantare
ridere	ridere
durere	dolere
suspinare	sespirare

lacrămăre	lacrimare, lacrimare
gemere	gemere
purtaie	portare
sufferire	sofferire
pațire	patire
rabdare	suffrire
așteptare	aspetare
flămâdire	affamare
îsetare	assetare, assetire
măncare	mangiare, manicare
Lere	bevere, bere
mișcare	movere
sorbire	sorbire
mestecare	masticare
înghițire	inghiottire
pregustare	pregustare
dejunare	asciolvere
ajunare	digiunare
prânzire	pranzare, pranzare
cinare	cenare
săturare	satolare, saziare
investire	investire
înbrăcare	inbracciare
desbrăcare	svestire
incălgare	calzare
descălgare	discalzare
despuiere	spogliare, dispogliare
cingere	cinghiare
descingere	discignere
așternere	sternere
culcare	colcare, corcare

ceperire	ceperchiare, coprire
descoperire	discoprire
învélire	velare
desvelire	disvelare
côserere	cucire
descôserere	discucire
tôrcere	torcere
urđire	ordire
țesere	tessere
innodare	innodare
desnodare	dinodare, disnodare, snodare
suire	ascendere, salire
coborire	discendere
întrare	entrare
eșire	uscire
închidere	inchiudere
deschidere	dischiudere, dischiavere
încuiere	inchiudere
descuiere	dischiudere
luminare	alluminare
încăldire	accaldare (accaldato), scaldare
recire	raffreddare
apprindere	aluminare
stingere	estiguere, stingere
focare (in)	focare (in)

flacarare (in)	infiammare
schinteere	scintillare, scintilluzzare
afumare	affummare
frigere	frigere
ferbere	fervere
ardere	ardere
sărare	salare
îndulcire	indolcire, indolcire
înagrire	inagrire
amărire	amarire
udare	umettare
îmmuiare	ammollare
înumeđire	inumidire
scergere	rasciugare
svintare	sventare
secare	seccare
împlere	empire, empiere
încruđire	incrudire
înasprire	inasprire
casătorire	accassare
însurare	ammogliare
măritare	maritare
vecinare	vicinare
unire	unire
desunire	disunire
despărțire	separare
vêdovire	vedevare
matorire	maturare
întinerire	intenerire
înbătrînire	invechiare
învechire	
îngrășare	ingrassare
măcirire	ammagrire

îngroșare	ingrassare
subțiare	sottigliare
pupăre, basiare	baciare
avere	avere
dare	dare
luare	prendere, ricevere, torre
puncere	ponere
lăsare	lasciare
parasire	abbandonare
despărțire	spartire
prindere	prendere
apucare	—
țineie	tenere
batere	battere
lovire	colpire
tragere	traere
împingere	impignerare, împingere
frecare	fregare
rumpere	rompere
frângere	frangere
spargere	spargere
strivire	stiacciare
cădere	cadere
cuenire	convenire
semnare	segnare
asemănare	rassomigliare
învitare	invitare
împutare	imputare
înjurare	ingiuriare
defaimare	diffamare
lucrare	lavorare
facere	fare
desfacere	disfare

scòtere	scotere
scuturare	agitare, scuotere
resârire	levare, sorgere (il sole)
appunere	tramontare
serare (in)	serare
noptare (in)	nottare
lucire	lucere
strâlucire	—
umbrire	ombrire
adumbrare	adombrare
întunecare	tenebrare
înnorare	annubilare
seninare (in)	serenare (in)
ploare	piovere
revârsare	riversare
tunare	tonare
resunare	risonare
fulgerare	folgorare
grindinare	grandinare
ningere	nevicare
lat:	ningere
vintare de unde	ventare
avintare	avventare
spulberare	spolverare
stimpêrare	stemperare
încetare	cessare
liniscire	lenificare
iernare	vernare
ghieçare (in)	ghiacciare
curgere	colare
strecurare	stracorrere

spumegare spu- mare	spumare
îmundare	inondare
turburare	torbidare
murmurare	mormorare
alinare	alenire
limpeçire	lambicare
pascere	pascere
rumegare	rumigare ruma- re, ruminare
addâpare	dissetare
fêtare	nascere
sterpire	sterpare
mugire	muggire
sberare	belare
pungere	pungere
înjugare	aggiogare
împedicare	impedicare
înşelare	sellare
înfrenare	infrenare
nichezare	nitrire
curare (in)	correre
mulgere	mungere
tundere	tondere
lâtrare	latrare
urlare	orlare, urlare
mursicare	morsicare
miauire	miagolare
sghiriere	sgrafiare
ròdere	rodere
furnicare	formicare
tîrire	tirare

pişcare	pizzicare
veninare	venenare
îngepare	piccare
crêpare	crepare
îverdeire	inverzire
frunðire	frondire, fronzire
florire (in)	florire (in)
pâlire	appassire
uscare	seccare
trunchiare	troncare
despicare	dispiccare
deşcorçare	discorzare
deşbârare, de- râdecinare	disbarare
deşbrânare	disbranare
stirpire	destirpare estir- pare
învêscare	invescare
umbrire	ombrire
recorire	ricreare
arare	arare
semênare	seminare
secerare	mietere
culegere	collegare
încârcare	caricare, car- care
deşcârcare	discaricare
mêsurare	misurare
mâcinare	macinare
cernere	cernere
deşcernere	discernere

frêmiatare	informatare
còcere	cuocere
credere	credere
îngenuchiare	inginocchiare
umilire (in)	inumiliare
închinare	inchinare
rugare	pregare
cuminecare	comunicare
îndurare (1)	indurare
lâudare	laudare
jurare	giurare
pêcâuire	peccare
blestemare	bestemmiare, Liâ- stemmare
veghiere	veghiare
preveghiere	sopraveghiare
serbare	festeggiare
serbâtorire	—
înâltare	inalzare
domnire	regnare, domi- nare
governare	governare
înpêrâuire	regare
corunare	coronare
ungere	ungere, ungere
alegere	ellegere
poruncire	ordonare
suppuare	obbedire
ubidire	—

(1) « Nu te îndura » nu te aspri. —
« îndurâ-te » vine dela îndolere,
îndorere, îndurere, îndurare.

publicare	publicare
ascultare	ascoltare
<hr/>	
învêçare	invezzarsi
desveçare	svezzare
citire	leggere
scriere	scrivere
copiare	copiare
împuntare	impuntare
liniare	lineare
semnare	segnare
cerere	cherere
întrebare	interrogare
respundere	rispondere
cercare	cercare
numêrare	numerare
îndoire	doppiare
întreire . . .	triplicare . . .
adunare	adunare
mulțire	moltiplicare
scâdere	scadere
împârțire	dividere, spartire
sêcotire	calcolare
asemênare	simigliare
doctorire	dottorare
pâstorire	pastorare
trimitere de la	inviare
mittere	
negocçiare	negoziare
legare	legare
deslegare	dislegare
învoire	consentire
vindere	vendere
preçuire	apprezzare
cumpêrare	comperare
	comprare

schimbare	cambiare
implinire	impiere
costare	costare
radere	radere
dânçare	danzare
jucare	giocare, giucare
cordare (în, des)	cordare
tindere (în, des)	tendere
scobire	scolpire
zugrâvire	pignere
albire	bianchire
înalbire	inalbare
negrire (ia)	annegrare anne- rare
mârire	aggrandire
crescere	crescere
mieșorare, des- crescere	screscere
dreptare (în)	dirigere
strâmbare	(strambare) strambo
lângire	largare
lungire	slungare
scurtare	scortare
rêtundire	ritondare
netedire	(nitidare) nitido
aurire (în)	inaurare, inorare
argintare (în)	inargentare
poleire	pulire
topire	aliquidare
înfêrare	ferrare
oçelire	(acciajare) ac- ciajato
ascuțire	accuire, aguzzare
rugiuire (în)	inruggiuire

amestecare	mestare, misticare
înbinare (con)	combinare
înpetrire	impietrire
târire (în)	fortificare
îmmoiare	mollire mollificare
îmmuier	ammollare
cercuire	cerchiare
striagere	stringere
îanotare	natare
înnecare	annegare
afundare	affondare
pescuire	pescare
mênare	menare
<hr/>	
armare (ia)	armare
sgomotare	sgomentare-ire
oștire	apparecchiare all'armi
certare	certare
luptare (se)	lottare
cruntare	cruentare
scutire	scudare
sâçetare	saettare
împenare	impenare
împumnare	pugnare
mânuire	maneggiare
tâiere	tagliare
juughiere	stillettare pugnere
pungere	pungere
pleguire, plâgare	piagare
câlcare	calcare
fugire	fuggire
ascunder	ascondere
scâpare	scapare

strâbatere	strabattere
ommorire	uccidere
ucidere	uccidere
respândire	spandere
râpire	rapire
despuiere	dispogliare
prêdare	predare
ochire	occhiare
furare	furare
pingere	spingere
înrângere	infrangere infrangere
vingere	vincere
subjugare	subjugare
solire	sollecitare
iertare	perdonare
împâciuire	appaciare
<hr/>	
temere	temere
tristare (în)	tristare
tremurare	tremare
tremulare	tremulare
spâimêntare	spaventare
trufire (în)	tronfiare
gônfare (în)	gonfiare
adeverire	verificare
mințire	mentire
desfrênare (se)	sfrênare
înbunare	inbonire
blândire (în)	blandire
mînire	irare
îndrâcire	indracare
însêlbâtêcire	inselbaticare

viare	essere vivente
viequire	vivere
murire	morire
bâlsâmare	balsamare
impuțire puțire	impuzzare pu- tire
putrețire	putridire (în)
inviere	ressuscire

PREPOSITII.

în	in
la, a	a
pe	su
de	di
des	dis
re	ri
res	ris
ad	ad
ab	ab
ob	ob
es, s	es, s
con, co, cu	con, co
sub, subt	sotto
pre, pro	pre, pro
spre, către	verso
strâ	stra
ainte, ante	ante
dupò	dopo
apròpe de la	vicino, apresso
prope	
prin	per
d'in, dela	da
dupe	secondo

întru de la	nel
intra	
între de la	tra
inter	
pîntre	fra
pentru de la	per
propter	
preste, asupra	sopra
despre	rispetto
pînò pîn'	fino fin
fârâ	senza
afarâ	fuori
îndêrâptu	indietro
împregiur	intorno
lângâ	lungo
înainte	innanzi
îndreptu	dirimpetto
în laturi	a lato
dincòci	di quà
dincolo	di là

ADVERBI.

Quându	quando
acum, amu	adesso, mo
îndata	subito
curêndu	presto
încetu	lento
adesea	sovente
rare-ori	rare-volte
altre alte-ori	altre volte
d'aci nainte	daquí innanzì
apoi	poi
ântéiu	prima

atuaaci	allora
ieri	ieri
alaltâ-ieri	l'altro ieri
adi	oggi
mâne	dimane
âncê	anche
mai	mai

unde	ove
de unde	onde, d'onde
pîn', pînò	fin, fino
aci	quí, quà
d'aci	di qui
còlo	colà, là, lì
ici și colo	quà e là
aiurea, aliurea	altrove
de parte	lontano
înêuntru, inlê- untru	dentro
susu	suso
josu, giosu	giù

quátu	quanto
atátu	tanto
multu	molto
pușinu	poco
prea	tropo
fòrte	forte

bine	bene
rêu	male
cum	come

așa	si
inadevêru	in fatto, davvero
nu	non, no
nici	nè
nici de cum	niente affatto
nu-mai	nonmai

CONJUNCTIVI.

și, e	e, ed
âncê	anche, ancora
însê, ma	ma
nunumai	non solamente
de, daca	se
quê, qua	che
sau, au, ori	o, ovvero
adicâ	cioè, cio vale a dire

INTERJECTII.

Ei bine	ebbene
puh, uf	puh! uh
ah	ah
oh	ohi, oh
vai	ahi
vai mie	ai me
vai de mine	ahi lasso me
vai de voi	guai a voi
de!	deh
înimâ, curagiu	animo coraggio
ia scama	avertite
veđi bine	badate bene
bravo	bravo
taci! si!	zitto.

NOTE

NOTA Ia I

Toate vorbele din vokabularul acesta le vom împărți în fizice și în morale: capu, ochiu, sange, — albu, rôtundu, strambu; — nascere, simțire dormire mâncare etc: și morale pre cum: minte, voie, cugetu, bunătate; — bunu, blându, réu; — temere, tristare mintire etc.

Vorbele cele fizice le împărțim a arta științele, kvalitățile și aksrțiile ce le putem vedea, avzi, gustu, mirosu, pipă; iar pe cele morale le împărțim peștru aksrțiile, kvalitățile și aksrțiile ce se pot număi înkinti în mintea noastră.

Vorbele fizice iar se sânt împart în două: în uzuale și în tehnice.

Înre cum și cele morale se pot împărți asemenea ka cele fizice.

Черетънд limba românească asfel cum se află în gura voroșului, aflăm cele mai multe vorbe fizice; și uzuale, kăci cele morale, ka sâ le cunoască cineva, аș travyișce de o gândire mai înaltă саș de o învățătură. Înвѣдѣtura voroșului român nu este alta de кѣт în мѣрешугиіе дѣрвѣнці și în моралу Realității не кѣт poate

avzi și învățele дела нисерикъ. Аша dar în toate desпърциіе ачестыі vokabular поате vedea cineva cele mai multe vorbe fizice și uzuale, și mai puținе morale, саș tehnice din kare unele nu ле cunoаще voroșу de лок și ателе, învăдѣндѣле дела нисерикъ, ле а авт din limba slavă.

Aчестъ въраре de seamă се poate face nu numai ла ромъніи чи și ла toate націіе, vokabularуа omуауі din vorod fiind претстиденіи mai мърциит de кѣт аа învăцатуауі. Съ не înkinyim акум не ромъніи чеі д'онтѣщ че аș d'skrikat în Davia benind din Italia; еі аș venit ачи кѣ limba voroșуауі romae, кѣ limba вѣларъ, și dikcionarуа лор 'лаș авсат de моченіре філор, ачешіа үрмѣтоареі генерациіи, și аша mai інкоао. Шіиңеле, артеле, мѣшшугиіеле не с'аș mai кѣтѣват în Davia. Се не інkinyim іаръ че ар фі fost și limba italiană daka în kоmрiнssя Italiaіи не с'ар фі кѣтѣват нічи de cum шіиңеле și артеле. Негрешит кѣ о лимбъ mai asemenea кѣ а noastră, о лимбъ фѣрѣ термни техниіи și кѣ преа puținе vorbe morale; сѣ нѣлем іаръ кѣ Italia ар фі авт tot învăщаріе Daviei, tot limba slavă ар фі domnit în нисерііе еі, tot кѣ үрциі, үрареніи, лешіи și үшніи ар фі авт а face; негрешит кѣ ачунчи с'ар фі vorbit în Italia ачелашіи dialect че vorbim noi акум.

Съ не întoарчем ла desпърциіеа I а ачестыі vokabular. Ачи toate vorbele fizice uzuale ле vedem de origiнѣ латинѣ. Причина este кѣ неперзѣнд romънуа din vedere нѣрциіе travyișуауі с'аș, н'а perdut нічи vorbele саș нумеле кѣ kare ле аș нумит мочіи сѣі. În desпърциіеа ачеста vorbele tehnice сѣнт ачелса кѣ kare се нумеск нѣрциіе omуауі cele din пѣнтры. Ла дѣвселе н'а fost destуа tradiцііе; cele din лѣнтры але omуауі не се вѣд ka cele

din afară, mi kь съ ле кьноакъ чинева, pretzindenî e trevvinđ de țința Anatomiei. Аша în partea aceasta саъ а perdut romъnya unele vorbe, саъ ле а amestecat nъmindy кь дьнеде unele în loc de алтеле. Асфел vedem кьнд доаре пе чине ва întra саъ бурта, кь зиче: «мъ доаре ла inimă» mi асасть импрецугаре о поате ведца чинева ла тоате нациале, întrevvinđud porodъ, în аькьуриале че ну ле кьноаце вине, termenî саъ vorbe неpotrivite саъ ну ла локьа лор. De aci а venit ка în loc de с or съ зикъ romъnya inimă, în loc de anima съ зикъ suffletu, mi în loc de întră, burta, (кь тоате кьа пьстрат фоарте вине фрасьа: între vintre) шчл:

Асасть въгаре де scamъ се поате фаче ми ла воале, unde, ка съ ле деа саъ съ ле пьстреце нице нъме кьвиичоасе ori хотьрите într'o лимбъ кьативатъ în toate ramъriale саале, а fost trevvinđ de мецешьгьа medicinei. Поньгьа romън п'а кьативат медицина, prin урмаре ницъ ну кьноаце termenей чеi кьвиичиоми аь воалаелор. Аша чеi д'ни тьхь romънi аь цист кь лангоде însemнеазь о зьчере оаре-каре дьсъ фьръ а се trezi. Маi în урмъ кьнд аь възьт кь фригьуриале саъ кьадьга цин гна ми ну се прекьурмъ перидичеце, аьнчi аь зис кь волнавьа are лангоде (лъвоаре) langeur; mi асфел а инченьт а се да о însemнаре мьрьинить, пентьу гн фел де зачере, unei vorbe че авца о însemнаре маi întинсь, mi fizикъ ми моралъ.

Îн челе морале iar, vedem пьstrate нумаi ачei termenей care, în ori че stare с'ар афла гн пород, ну пот сьi липсеаскь din vorбь. Аь пьстрат, шре есемнаь, romънi vorбеле че се даь факьатьциалор съффаецей кь care се наце Омьа ми care treвье съ vie негьemit кь вiрста ми фьръ де îвьдьтьрь; прекьун: simțire ауду, vedu, gustu... miate,

cugetu, judicată, voie, amoru, ură, (1) шчл: Кьте îнсь аь авст trevvinđ саъ де о îвьдьтьрь шре а ле кьноаце саъ де гн морал доbindit iar ну îнсьскь; ла кьте аь контриьит саъ realia саъ обичьуриале; аколо vedem ori о vitare кь totъа саъ о îмпрьмстаре де vorбь strъine, дьне кьт аь fost маi strъini îвьдьторiи аь. Ла асасть îнтъмплааре, кьрцире славе кьт аь domnit în бисеричиале поastre аь лъсат кьте ва vorбь прекьун: prietешьг, miалъ, грижь, пьдежде, вькьурие, veselie шчл: пе care, fic-tine ле vede кь сьнт де о treantz маi дьне урмъ де кьт челе де сьс, ми care, mi în vorбь се întrevvinдеазь маi rar ми с'аь ньтьт vîta, mi în vîрста Омьаьт вiн маi тьрзиь, кьнд ле поате îвьдца де afară iar ну din casa пьrinteаскь.

Birtuțiale ми vigițiale че сьнт де фел кьм съ се îвьде де akasъ; îнi пьстреазь нумеле în лимба strъmошаскь саъ latinъ; кьм: bunătate, reutate, dreptate, strâmbătate, adevêru, minciună, blandețe, furie... iar де vor fi де фел ка съ се îвьде дела бисерикъ саъ din adъmarca кь strъini, аколо vedem урме де лимбi strъine; прекьун: славь, чинсте, vrednicie, destoinicie, pomenire... адикъ vorъ съ зикъ кь кьт romъnya este маi пьчк кь атъта лимба аь este маi romanъ ми маi кьратъ де strъinisme.

Îнсьшi vorба: virtute се поате vedea кь аinsa моралей ми а deprinderiи матерiалор ми тьриалор съффаецей, а фькт а се întrevvinца пьръ маi де урзi нумаi în simy fizикъ; адикъ нумаi пентьу а însemна тьria тьриьаьт, ну îнсь ми а съффаецьаьт. Аша dar се vede кьт а fost starca моралъ а

(1) Abborire, фьръ препозиа ab, ремъне orige, skimвьнд ле о în г, дьне idioma генералъ, фаче urire, урiре > уръ.

nației, mi dăca a năstă ka s'ă năstreze vorbela morale și tehnice. Акум însă fiind vremea reșenerației Românești mi a limbii sale, Dikșionarja limbii desvărșite mi întregi i se așază în dikșionarja monșlor săi, mi de akolo de unde zice: simțire, simțitoru, simțitu, de akolo poate zice mi: simțitate, simțulu, simțimentu, simțiciune, simțimentalu, simțimentalismu, simțitivu, simțibilu, simțibilitate, simțualu, simțualitate, simțitoriu, simțitorie, simțoriu, simțicesce; — presimțire, presimțimentu, ... re-simțire, ... răs-simțire, răs-simțimentu, ... consimțire... străsimțire... întresimțire. De va țerțeta ține va limba попоръауі greekesk de akum trei zeți mi doș zeți de ași, o vede paine mai mult de țumătate de vorbe italienești, țurcești mi românești (kând vorbia ți fanariot saș ți greek din țara Românească, de zaпчиї, de kaлkamи, de skыteanиї de посамшичі, de areндъ, de вилъричі, de оерітѣ ш чл.) Unde nu ar fi аџуос асeastъ limbă înapoind mi înnestrițânduse, kând ar fi avt vot la formarea saș reșenerația ei toți vama-Xristi, mi vama-Ianii, dune kum s'a mestikъ în vorbă la noi nepoștiți toți лорoфeнїї saș diești ței vekї, toți kaf-tanalii, mi toți kari nu mi aș vitit inkъ niči pușinele kărđi țe avem! Пуđишь треабъ воїхъ с'ă zik ar fi фъkыт гpeчїї kând ar fi avt asfel de пьkate. Інс'ă ei aș fost mai ky minte mi akum ka mi tot d'ayna de kât noi, kъ aș țivt s'ă vazъ țe este al лор mi al monșlor лор mi țe nu este, mi în toatъ vremea ței ky înв'ьд'ьtуръ aș avt de normъ limbă еленикъ țea veke, mi asfel aș advs în zioa de astăzi limbă лор țea vorbitoare în kât ky асeastи гpамa-tикъ s'ă înвeдe pe amъndоș. Noi niči o datъ n'am avt de normъ limbă Latinъ; п'ьпъ ла o vreme pe țea slavъ, apoi pe țea greekesk, mi akum pe franceza, — țe вae-

stem! Kum s'ă se mai ție, kum s'ă se mai kьatibe niata limbъ dune atbte țime literare! Romъniї din Transilvania o împale de унџуpisme mi de nemџisme, ței din Moldavia de mьskьaisme, greçisme mi françozisme, mi noi ași, п'ьпъ ла o vreme țурваїї de greçisme, akum ne a țeșit voala Францїї în toate artikolele saș inkietуpiae limbii. Limba françozeskъ se vede în toate kasele din пpexъ kъ toatъ morala saș demoralizația ei; limba françozeskъ în школе, în колеџи, mi limba latinъ н'ьмаї ți kьas în колеџи ka s'ă arb'ьm kât o desпpеџим, kât nu o кyпоаџem; аd'къ воїхъ s'ă zik kъ în tot пpинчипатъа н'ьмаї 250 lei pe л'ьпъ se keatuețe пeл'ь асeastъ limbă! mi limba italienskъ п'ьkьirї, ka s'ă dьm inkai o пpобъ sdравъпъ kъ nu țim niči ç'am fost niči țe sьntem.

Mie îmi плаче s'ă addyk de esemпlav tot pe Гpeчї, пeл'ьт'ь kъ mi meritъ, mi м'ь desaymesk mai bine fiind kontimporanї ky noi, mi limba лор авънд mai асeastи soartъ ky a noastră, п'ьпъ ла o vreme (nu însă mi akum ka s'ă se ție în parentes). Ka s'ă mi факъ Гpeчї limba asfel kum este în zioa de astăzi, aș avt тpеvиндъ neінчeтat s'ă înвeдe limba țea veke, s'ă iasъ фeл'ьrimї de ideї, s'ă аїбъ o полeмикъ mai de ți vоак, s'ă mi formeze în sfirmit Stat, yнiver-sиt'ьї, аїчeї шчл: Dar kât ar fi вpedлїчї de п'ьв'ьs ței лаацї Гpeчї țe nu se kompind în Гpeçia слaвoдъ, kând mi ar inkide okii mi mi ar astьna ypekiae ла țełe țe aș фъkыт mi фак еленїї ței п'ьoї пeл'ьт'ь limbă лор, mi вrнд (ței țe se аfelъ афаръ din Гpeçia) ka s'ă kьatibe pe a лор, saș ar înвeрđиша oвețe limbă францeзъ, saș s'ar ап'ьka de țea гpeçeskъ veke mi s'ar стръmста în starca гpeçиlor de oвețe kum era akum o sьtъ mi doș sьte de ași! N'ar fi o myнкъ zadарникъ s'ă лase л'ьk'ьв rata фъkыт, s'ă

laase limba kare se scrie în zicã de astãzi în Grecia sac-
bodã, mi sã azerçe aa mijlocurile ceae de akum dõb syte
de anî?

Asfea ar fi ky noi kãud ne'am înkide okii dela ori ce
aã fãkyt aãii oamenî de o mãdie mi familie ky noi, mi am
învãrãdina niçe mijlocace ce ny ni se kvinia a le întrevãdina
de kãt akum shante syte de anî. Limba noastrã akum ny
se mãi aseamãrã ky latina de kãt în materie saã în diksic-
nar, ny însã mi în formã saã gramatikã. Limba latinã
ni s'a fãkyt nymãi ka o limbã doktã ce are relaãie ky a
noastrã, mi ceae ce trevãia sã facem noi akum shante syte
mi o mie de anî, aã fãkyt frañii noãri italienii: ei aã avyt
de normã pe latina mi aã kvatibat limba poporãvã romanã,
kym am zive mi pe a noastrã; ana dar am greñi foarte
kãnd am lãsa yn lukry rata mi ne'am îtoarçe înapoi ky o
mie de anî ka sã încenem mi noi de akolo de unde aã în-
tenyt italienii mi ka sã fim tot d'ãvna ky o mie de anî mãi
înapoi de kãt dõmñii.

Asha fiind kã aã lukrat italienii în lokya nostry, n'ar
trevãi sã ne arukãm okii sã vedem ce aã fãkyt? Bine este
sã ne pinem de limba francozaskã atãt de sãrakã, atãt
anomãlã, atãt de destoinkã a strika pe a noastrã, dũne
kym ne a strikat'o de vre o 12 anî în koaãii? Limba frac-
dozaskã ne'a strikat limba, kapetela, ovicheryia, reali-
ãia, pentry kã pũcã din kãrã o îvãdã ñm vat kapã
ky astorii klaasiã, mi romanãeae ceae mãi perghinoase se
vãd în mãniãe tinerãlor. Aycasta o õiã dela mine, pen-
try kã aa virstã de 19 anî mã îvãdã francozeye kavalãrya
de Faublas, mi poate aycasta va fi pũcãina de niã n'am
fãca îvãdãt aha bine francozeye; ky asfea de daskã,
asfea de karte, asfea de pãravãri. Mare parvã addãce

aycastã limbã mi dũxãvã mi înimii mi limbii romãroci,
kãrã niã îatr'o limbã ny s'aã skris atãtea kãrã desfrã-
vãtoare mi ahpinzãtoare de dũxã mi inima Oãmãvã. Lin-
ba aycasta ny se poate mãi niã de kym îvãdã niã a se
vorvi niã a se scrie fãrã aãvãtoãrã aatã limbã ceã pũcã
aa Italienei, este o limbã, sãrakã de vorbe mi vorãtã de
frasã, în kare vede çineva karakterã vãvã omã ce pũcã
se mãdeçe mi vorbeçe myat; este o limbã în kare fãos-
fia mi literãvra n'a pũkyt face pasyria ce ar fi trevãt
sã fakã în veakya nostry; e o limbã în sfirmãt asemena
vãvã kokete ky rst kare çie a se împodoni ky lukryã strã-
ne, fãrã a se okupa ky lukryã serioase mi vredniãe de o
matroãvã, çì nymãi kym sã plakã ka sã svãrãçe pe kvãte-
zãniã sã.

Nimik ny e mãi rãvã mi mãi savt de kãt yn omã saã pe-
rod kare se vãtã pe sine ka sã se ia mãimãvãndãse dũne o-
vicheryia aatã omã, aatã popodã. Noi vãvãd sã imãm
pe franzeã, limba lor ny e în stare a ne îvãdã kvãt mi
nemijlocit de kãt nymãi tot ce aã ei mãi rãvã mi mãi strã-
kat de kãt în ceae laate naãii; kãrã mãraã ceã tare a
pãrãii çei svãvãtoãe a franzeãlor ny o vom pãtea imãtã
mi dovãndi din kãrã çì nymãi din mãde trãnd în mijloc-
kya lor mi avãnd de povãvãitorã pe çei kari svãt din însã-
mi aycã parte svãvãtoãe a naãiei. Sã fãreaskã Dymnezeã
lãmca de kreñiãã saã de svãvã tyvãit! kym sã fãreaskã
Dymnezeã mi pe vããtã para noastrã, de a se îmvãvã în
trãvãsa romãniã franzeãii! kãrã atãvã ny vom aycã re-
volãvã, çì revãã, trãvãriã, iãvãvãriã, biseryã restã-
nãe. Revãvããia din 91 n'a vãvãsat atãta svãvã nevãvãt în
mijlockya a 36 de mããoane svãvãe kãt se va vãvã întrã
dõb mããoane de romãni. III ce poate aycãntã çine va de

ла yn norod kare imi desprecuete limba, obiceiurile, și tot ce este pământenesk ka s'ă învede pe jumătate aate obiceiuri, și aat' limbă prin kare vede cele mai lesne adică cele mai rele? Abia în zecă ani s'ă împrițiat între țării noi și a trei-a parte din diksionarul și gramatika francezei, și totuși numai vorbesc de cât de libertate, pe kare neîndelung de vine, o mândrească într'un desfrîu și nesupunere la lei și la așezăminte. III. Acestea s'nt roadele unei învîțături în kare nu se învîța nimic temeinic. Философия nu ești a ne gândi drept, și închipuți filosofia este, dune kum am zis și aat' dat' черчетarea numelor și a vorbelor, este definiția cea adevărată a termenilor ce întrevîțăm. Totuși această nu o putem afla în limba francezescă, kum e o limbă în kare trei părți de vorbe și aș orișica în aate limbi, și numai într'unsele de poate vine ba afla însemnarea cea adevărată. Această poate este și pricina pentru kare filosofia francezilor e mai jos de cât a nemților. (?)

NOTA Ia II

În desprinderea această se văd, dune kum am zis, toate vorbele ce arată niște numiri cerale de învîțăminte pre kum veșmîntu, călgamîntu... kum și cele ce arăta niște numiri în parte însă de lucruri de neapărată trebîțăm, pe kare nu le skimăm Oșă kum moada, prekum: camașă, mantă, reptine... toate acestea s'nt de orișicun latină. Însă kumte întîmplări n'a avut Rumînia? kumte nații n'aș trecut prin trînsa, fie-kare kum kostumele și învîțămintele sae? De kumte ori n'a skimat Romînia dela orașe învîțămînt-

tea, а ввдusse dune a aator poroade saș nații? Квд ввръквдusse vgruete, kvд лешце, kvд твтроще, kvд твгече, kvд iar твгече imitvд karikatsrele Фаларави; și a аdьогат bokavларьа artikolavъi ввръквмintei ав кь фелурими de numiri strvine. Квд а ввзст ввтъса дат' Romъна длаамъ, потурі, kontom, anterіѣ, чакширі, sik, fireche kv а intreat pe cea kare le purta kum se kiamъ și ачала ia sivs kum se kiamъ. Аша s'a вврат ia artikolav ачеста vorbele: длаамъ, чепкен, тvтarkъ, kontom, потурі, шааварі, fermene, — anterіѣ, чакширі, skvrteiktъ, цувса, вiпiщ, islik, павучі, меші, ч is me ла noi, și чіовоте ла Moldavi че ле аș ввзст ла леші și мvскалі, (pentru kv romanі n'aș purtat ч is me) pe vrmъ iar frak, vestъ, панталоні, svrtk, вretele și hozvndravъi, krevatъ, manішкъ. — korset, капелъ, kordon, паруръ, etc. Тасъ ачеста nu aratъ orișina romъnavъi, fie-kvт de mvate, ачеста nu pot dovedі natura limbii ав. Dar ba intrea чine ba pentru че în limba ав нv гвщеиі în artikolav ввръквмintei și vorbele, tynіkъ, toгъ, și ате асемenea? — Квте ввкурі, domnъ, de kvд Romъна n'a ввзст кь okii toгa și tynіka! și kum ввсai kasъ пвstreze numele а vpor авквурі че nu ле kupoche. Kare însă ba авa pana ka s'ă skrie saș s'ă vorbeaskъ de kostumele și ввръквмinteа romanilor vekі, ba numi fie-kare обьет pe nume, și vorbele vor fi foarte romъneci iar nu strvine. Асемenea vorbe се ввд кь аоква аор în diksionarele тvтъаор limbilor че n'aș niči о афинате кь чеа латинъ, pe kum în diksionare romъneci, unde кь аdevărat vor fi аа аоква аор, dune о гвтъvire de атъа ввкурі. Este de trebîțăm ач иі vrmъtoarea ввrare de seamă: toate vorbele strvine întrv а ле ввръквмintei се ввд kv ле аș introdvs în limbă р-

мъниі чеі дѣне ла ораше каре свѣт челе дин тѣхъ момѣце (маімуце) націонале; інсѣ се вѣд ши ла сате, ши ла мѣтѣ, ши ла ваатѣ ворбе каре нѣ свѣт де оріѣнѣ романѣ пре кум: сарікѣ, гаугѣ, зеге, кѣчѣлѣ, опічѣ, іѣарѣ, зѣвѣн; обіеле ш ч л: Ачѣ ін ѣтеле ведем ачесаши пріѣнѣ ка ши ін челе арѣтате маі свѣ, ши ін ателе не чеа ѣрмѣтоаре. **Dacia** а fost лѣкѣтѣ де норѣде ши маі наінте де дескѣ-лікареа ромаіѣлѣ ін трѣнса. Ачѣі оаменѣ іши асеа кестр-меле ши інвѣркѣмінтеа лѣр. **Romanii** іа аѣ аѣаат кѣ дѣр-сеае; аша вінд ін **Dacia**, skimѣнд кайма Ітааіѣі аѣ трѣ-вѣт свѣ skimѣ мѣтѣ ши дин вѣшмінтеа лѣр; аѣ трѣвѣт свѣ іа саріка, ши гауга **Dacia**іѣі ка свѣ се апере де фрѣгѣ іер-неі ши де лѣоіае берѣі ш ч л: Че фаче фраѣезѣ саѣ аатѣ маѣіе дин зѣа де асѣзѣі кѣнд іа тѣрѣаѣѣа тѣркѣѣѣі свѣ а лѣарте саѣ віне трѣвѣнѣа а ворѣі де дѣнѣѣа де кѣт свѣ а нѣ-меаскѣ іар тѣрѣаѣ? Че фаче кѣнд віне трѣвѣнѣа а вор-ві деслре сенатѣа тѣркѣск, де кѣт а а нѣмі не нѣтеле аѣі **Divan**ѣ ш ч л: дар асеменеа ворѣе фіе кѣт де мѣтѣ нѣ skimѣлѣ аімѣа фраѣѣоѣскаѣ де а фі аімѣа фраѣѣезѣѣѣі, чі дин прѣтѣвѣ іі авѣѣѣе діксіѣнарѣѣа.

NOTA Ia III.

Бѣгѣіае де сеамѣ че с'аѣ фѣкѣт ла інсемнѣреа де свѣ, се нот апайка ши ла аѣест артікоа пентрѣ трѣвѣнѣіѣоаселеа хрѣнеі. Інтре ворѣеле че арѣт хрѣна ін ѣперѣа, ведем: фаріаѣ, рѣне, арѣ, віну, саре.... ши інтре челе че аѣѣче лѣксѣа саѣ обіѣѣѣгѣіае ши момѣѣѣгѣіае дѣне стрѣніі, акоао ведем кѣшкѣсаѣѣ, піааф, капана, ангемѣт ш ч л: дар ачѣ-стеа н'аѣ fost мѣркѣрѣі кѣ каре с'аѣ хрѣніт ромаіі ши не каре

лѣсѣндѣѣае еі ши ла фііі ши непѣнѣіі ши стрѣнепѣнѣіі лѣр, ачѣ-шіа лѣѣнд лѣкѣѣ, нѣ лѣ а нѣстрат нѣмѣае. **România** ла кѣте лѣкѣѣѣі іаѣ рѣмѣас дѣла нѣрѣнѣіі лѣ а нѣстрат ши нѣ-меле не кѣт поате ѣн норѣд фѣрѣ кѣѣѣѣѣ нѣстра нѣѣе свѣнѣіѣі де дѣѣ мѣі де ані. Піаафѣа ши аате асеменеа ін-кѣ се vede фіѣсѣнд ін кѣрѣіае тѣѣѣлѣр наѣііаѣлѣр фѣрѣ а лѣ прѣфѣѣе ши десѣѣѣѣѣ аімѣа.

NOTA Ia IV.

Ін артікоаѣа рѣденѣі се вѣд тоате нѣміріае де оріѣнѣ лѣтѣнѣ ши ѣтеле маі віне нѣстрате ін аімѣа **România** де кѣт ін а Ітааіанѣѣѣі, прѣкѣѣѣ уѣчѣіѣ, зѣо; ателе іарѣ каре се вѣд нѣрдѣте ши неінтрѣвѣнѣѣате ін аімѣіае ітааіанѣ фраѣѣезѣ... се аѣлѣ ін аімѣа ромѣѣѣ; прѣкѣѣѣ фіѣѣ де ѣндѣ віне ворѣа афінѣтате, афінѣтѣ ітааіенѣѣе ши афінѣтѣ фраѣ-ѣѣѣѣѣ. Ачѣастѣ бѣргѣре де сеамѣ се поате фаче ін де об-ѣѣ ін аімѣа ромѣѣѣѣѣі, кѣѣі фѣарте адеѣѣа вѣм інтѣлѣні ін трѣнса ворѣе де оріѣнѣ лѣтѣнѣ, каре нѣ се аѣлѣ нѣчѣ ін фраѣѣезѣа нѣчѣ ін ітааіана... ши віѣѣѣѣѣѣѣ.

NOTA Ia V.

Кѣдѣ, ін аімѣа грѣѣскаѣ інсемнѣѣѣѣ рѣіѣѣѣ; **кѣдѣ** дѣнѣ діаѣектѣа дѣрѣк се фаче **кѣдѣ**; skimѣнд не **д** ін **з** саѣ **с**, се фаче **каса**. **Каса** а fost чеа дин тѣхъ рѣіѣѣѣ а **Омѣѣѣ** ка свѣ се нѣѣ ла аѣѣѣѣѣ індѣтѣ че'ніі а кѣѣѣѣѣ трѣвѣнѣѣѣѣѣ. **Каса** інсемнѣѣѣѣѣ о рѣіѣѣѣѣ. Кѣ аѣест нѣѣе аѣ вѣніт мѣ-нііі ромаіѣлѣр кѣ **Enea** дѣла **Troica**, ѣндѣ се ворѣіа аімѣа дѣрѣкѣѣ, аѣест нѣѣе 'а аѣ інтрѣвѣнѣѣат ітааіенѣі де трѣі мѣі де ані апроанѣ, ачѣста іа інтрѣвѣнѣѣѣѣѣѣѣ ши асѣзѣі, ши кѣ ачѣста с'аѣ інтрѣвѣнѣѣат ши се інтрѣвѣнѣѣѣѣѣѣѣ ши ромѣѣѣіі ка

съмъ нумаскъ докѣа де лѣкѣицѣ, кѣре есте чеа адеврѣ-
тъ грѣѣ а фѣ-кѣрѣа. Ін асемѣа нѣаще веде чѣнева
орѣина нѣи порѣд: ін кѣа шѣ ін кѣртеа Ромѣнѣауи кѣте
лѣкѣрѣи аѣ ремас саѣ непрефѣкѣте саѣ неперѣдѣте дѣн прѣи-
на инѣмѣаѣрѣаор, аѣ рѣмас шѣ кѣ нумеле лор. дѣн вѣкаѣу-
ларѣа латѣн фѣрѣ ааѣ префѣрѣе де кѣт аѣча че аѣ нѣтѣ
adduce каѣма кѣре аѣре о маре инфѣсѣицѣ ла оргѣеле гѣѣ-
сѣтоаре аае Омѣауи.

Nota la VI, VII, VIII, IX, X, XI.

Natura e вечникъ, ea нѣ се сѣпѣне префѣрѣаор ка обѣ-
чѣрѣае, нѣи моделор ка вѣсминтеле. Лукѣрѣае еѣ сѣнт тот
аѣчаа, шѣ тот аѣчаа лѣ а вѣзѣт ромѣнѣауи ін Италия шѣ ін Да-
чѣа; прѣн нѣмарѣ нумѣрѣае кѣ кѣре се араѣт лѣкѣрѣае еѣ аѣ
треѣит сѣ ремѣе Ромѣнѣауи маѣ нескѣмѣате дѣне кѣм лѣ аѣ
авѣт шѣ мошѣи лѣи, нѣнѣрѣ кѣ орѣи нѣде с'а аѣлат ел, нѣ лѣ а
перѣдѣт дѣн веде, шѣ ін нѣеле а нѣстрѣат маѣ вѣне ел вѣр-
веле шѣ де кѣт итальянѣа нѣре кѣм нумѣа, нѣнгѣре шѣ аа-
теле. Де вѣм нѣшѣи ін чеае треѣ рѣгате аае нѣтѣрѣи атѣт се
скѣмѣе нумѣрѣае, нѣ кѣт нѣтѣрѣауи 'а инфѣрѣишат ромѣнѣауи
ін Дачѣа аае обѣете деосѣbite де а ле Италияѣи. Минѣрааеае
кѣносѣте вѣагеѣ саѣ гѣаатеѣ аѣ аѣчааши нумѣрѣи шѣ ін лѣм-
ба ромѣнѣи шѣ итальянѣи, нѣантеле че се аѣла шѣ ін Дачѣа
шѣ ін Италия аѣ аѣчааши нумѣрѣи, вѣ инѣкѣ атѣт аѣ (1) нѣстрѣат
ромѣнѣи асемѣае нѣме ін кѣт дѣка н'аѣ аѣлат ін Дачѣа
нѣ феа де нѣанѣт саѣ аѣнѣре че аѣ авѣт ін Италия, шѣ аѣ вѣ-
зѣт ааѣа кѣре семѣна ла фѣрѣзѣт саѣ ла ааѣе инѣшѣрѣи кѣ а-

(1) Plantago, plantaginis, plantaginâ, pâllaginâ, rum: pi-
antaggine, itl. plantain frz: s'а vĭtat a se нѣне ін аѣшѣт вѣ-
каѣулар кѣм шѣ ааѣеае.

чѣлаа, аѣ дат нѣме italian ла нѣрѣдѣте аае Дачѣеѣ. Пре-
кѣм шѣре нѣадѣ, ін Дачѣа нѣ кѣре лѣнѣре (dafin). Ве-
нѣнд ромѣнѣи аѣи, аѣ вѣзѣт вѣрѣана а кѣрѣа фѣрѣнѣе сѣамѣнѣ
кѣ лѣнѣреа (dafinsa) шѣ а нумѣто лѣнѣрѣ; дѣне кѣте вѣа нѣ-
нерѣаѣи с'а лѣнѣвѣт аѣчаѣт нумѣре а се да аѣнѣи вѣрѣенѣ;
маѣ нѣ нѣмѣ стѣренѣоѣи чѣлаор д'нѣтѣрѣ ромѣнѣи нѣ маѣ.
вѣзѣнд лѣнѣреа чѣла адеврѣат, кѣнд лѣ с'а адѣс де вѣнѣре
дѣн нѣрѣае грѣчѣи, ла чеа дѣн тѣрѣ веде, а треѣит сѣ ин-
треѣе нѣ нѣнѣѣтор кѣм се кѣамѣ аѣча фѣрѣнѣ; аѣѣта фѣнд
грѣк саѣ ромѣнѣи че а адѣс нѣанѣа дѣн Грѣчѣа а шѣс кѣ се
нумѣе дѣфинѣ. Аша шѣ а фѣкѣт Ромѣнѣауи о лѣмѣе ін
кѣре лѣнѣре сѣ инѣмѣе нѣрѣдѣтѣа Дачѣеѣ шѣ дѣфин нѣ аа
Грѣчѣеѣ шѣ Италияѣи. Аѣчаа чѣрѣчѣнѣд аѣлаѣм нѣрѣина орѣи
нѣде вѣм ведеа о деосѣbite инѣре аѣѣте доѣ дѣаѣкте ла
нумѣрѣае минѣрааеаор нѣантелеаор шѣ анѣмааеаор. Аѣчаѣт
деосѣbite о аѣлаѣм маѣ нѣлат ла нѣсерѣи шѣ нѣнѣ; нѣнѣрѣ
кѣ нѣсерѣае шѣ нѣнѣи аѣѣтѣр доѣ каѣме саѣ нѣмѣнѣтѣрѣи
сѣнт маѣ нѣлат деосѣbite.

Nota la XII.

Ин артиѣолаѣа дешѣре тѣмѣѣ, дѣка аѣлаѣм вѣрѣвеле вѣреме,
чѣас, сѣерт, аѣлаѣм шѣ нѣрѣина инѣрѣдѣчѣрѣи лор: кѣ инѣрѣ-
дѣчѣрѣа кѣрѣаор сааѣе ін вѣсерѣи с'а инѣрѣдѣс шѣ чѣасѣ-
вѣа кѣ чѣасѣрѣае; дѣне чѣасѣрѣи аѣ вѣнит шѣ сѣертѣрѣае; вѣреме
с'а инѣрѣдѣс кѣ обѣчѣа лѣмѣи сааѣе кѣм с'а инѣрѣдѣс шѣ ла
ромѣнѣи дѣн Маѣедонѣа керѣо, обѣчѣинѣдѣсе кѣ лѣмба грѣ-
чѣаскъ. Вѣа к, нѣнѣрѣ кѣ се аѣла ін вѣкаѣуларѣа сааѣ нѣ
есте вѣрѣѣ сааѣѣ; чѣи нѣрѣина еѣте кѣ тоаѣе нѣоѣадеае аѣ а-
чѣаши орѣицѣи, шѣ лѣмѣае с'а фѣкѣт дѣне дешѣрѣрѣеа нѣ-
роадеаор, дѣне каѣме шѣ инѣтаѣи аае нѣтѣрѣи. Кѣ тоаѣе кѣ нѣ-

roadele 'mi aŭ fŭkŭt deosebite limbi, insŭ in fi-kare aŭaŭ
 čineva semne, elemente mi devezŭ kŭ o limbŭ aŭ avt came-
 niŭ la inčevt. Asfel aŭaŭm *ἀγνός* greceŭe, *ἀγνός* agnus
 laŭneŭe, aŭne čŭ saavoneŭe, *Agnello* italieŭe, aŭneau
 fraŭcozeŭe, *gnelu* romŭneŭe; asfel aŭaŭ čineva mi ver-
 vŭa dare la myate limbi kŭ se, ascambŭ: *δίδωμι*, dare,
 хашь, donner. Asfel vedem mi vorba veakŭ, de vnde
 vine bekvire, bekvit, mi vesa, fraŭcozeŭe kŭm mi weak
 evrazeŭe. Dar se aŭaŭ mi in diksionarŭa saav, če ne
 nasŭ? Limba romŭnacskŭ nu e saavŭ mi insŭni d'ar avca
 vorbe kvrate saave svnt formŭ saŭ tiri rŭmŭneŭi, ne kŭm
 de vor avca niče vorbe aŭa de čenerale.

NOTA Ia XIII.

Am arbat kŭtŭ infavincŭ a avt skimbarca realicŭi mi
 intrŭdŭčerea mai la vŭmŭ a kvŭčŭaor saave in termenŭ
 teoločicŭ: kv toate vorbele če a čŭstrat Romŭnŭa in skele-
 ta Kredincŭi, insŭ tot s'aŭ vŭrit mi čele vŭmŭtore pre-
 kŭm:

Prevista	Madonna
Свѣтъ Духъ	Spirito Santo
Raŭ	Paradiso
Mintvire	Saante
Исповедание	Confessione
Духовникъ	Confessore

ш ч л:

Iadŭ, votezŭ, aiasmŭ, metanie svnt vorbe greceŭi:
ἄδης, (i) de svnt (a) la noi se čiteŭe fŭkŭndŭse difton-
 gŭa ia; *βάπτισμα* (a) s'a fŭkŭt (o) kare se intŭmnaŭ des in
 limba saavŭ, (i) s'a fŭkŭt (e) pŭvŭ a aŭvns votesma,
 votesma, votezŭ.

NOTA Ia XIV.

Daka la vŭmŭe a mvator serbtorŭ se vŭdŭ oare kare
 skimberŭi, deosebireca este in fras iar nu in materie. Sŭre
 niadŭ: Romŭnŭa zicŭe *Μαῖκα Δόμνησαι*; italieŭa *Doamna*
mea, Madonna; vŭnŭa zicŭe *Duminika* *φαιήλαορ* mi aatŭa a
 stŭlŭpŭriaor: delle palme; vŭnŭa zicŭe inŭačerca; aatŭa ascen-
 sionŭ; vŭnŭa addormirea, aatŭa assunzionŭ; ш ч л: Nu e mi-
 mirare daka mi in artikolaŭa ačesta 'mi a lŭsat vŭde mi
 vŭde limba saavŭ vŭmele saav, kvčŭi a trekŭt mi s'a zŭ-
 vobit kvte va vreme in Biserika Romŭnŭaŭi. Pre avrgŭ a-
 čestea se mai fače ačcastŭ vŭrgare de scambŭ, kv serbtorŭ-
 le čele vekŭ ale romŭnŭaor svnt: Satŭvnea, če pŭvŭ in zioa
 de astŭzi se serbeazŭ in aŭvŭnŭa avŭaŭi vŭoŭ, kvčŭndŭmi
 romŭni in feavrimŭ de kvŭvŭi porokŭa; kvčŭe dvne Pačŭi
 toate, in kare se činsteŭe *Жоіе тѣлѣторѣа* pŭntrŭ fŭačere mi
 trindinŭ; kvčŭa kvlaŭnarŭaor, in kare se serbeazŭ addŭ-
 čerea aminte a kvčŭaŭi avŭi Romŭnŭa la kvčŭerca Sabineaoŭ,
 mi aatŭe myate kare se aŭaŭ inŭdŭvinate inre svtenŭ
 mai myat de kvčŭ serbtorŭle bisericŭi.

NOTA Ia XVI.

In artikolaŭa pŭntrŭ arte čiiŭŭe mi meče kvŭvŭi este fŭ-
 arte svrakŭ limba porodŭaŭi romŭni, adikŭ nu este ničŭ mai
 ne kvos ničŭ mai inainte de kvčŭ limba ori kvčŭi porod.
 Atŭčŭa termenŭ de čiiŭŭe, arte, mi mečevŭvŭi čie sv-
 teanŭa romŭni kvčŭi čie mi svteanŭa grek, fraŭnez italieŭ
 peanŭ.... Noi pŭvŭ akŭm n'am vorbit de limba litera-
 čŭaor romŭni, čŭ de a pŭntrŭvŭaŭi Danicŭi. Literacŭi mi

fak singurii termenii kând dovîndesk i țielae, mi lumea se ia dune aceia kari aș dat limbii niște termenii mi niște forme notrivite pe firca ei.

NOTA Ia XVII.

Orî kât de nekvalitativ a fost dela o vreme încoacii arta armeanor între rombii, însz dune termenii ce se vîd însemnați în desîbrîuirea XVII. se vede kxrat skeletua așeșii arte foarte depăinit mi în stare a înkiea kapitoleale Artei miilitare.

NOTA DESPRE AJECTIVI.

Toate însembrîiae ce s'au fîkut pentru substantivii, acelasii se pot așaika mi aa adjectivii. De vom înîbrîi fîala acesta de vorbe în fizice pre kum aab, romu, strîmb, rotund, dîuac, akru, kaad, reche șca: mi în morae prekum: vîu, reș, kryd, vabnd șca: vedem în artikolaa adjectivilor kîr cei fizicî sînt mai mîașii de kât cei moraa. Prîvina este tot aceea ce am vîzut mi aa substantivii moraa. Ce se atînce însz de adjectivii numeraai, în aștea aș fost mai filosofii rombii de kât toate nașiiiae, kîr în toșii termenii numeraai se vede așaikatș sistema zecîmaab. Rombua așea citeșe numeriae în tokmaș dune treanta mi preșua dor. Bașe șineva de șeamș kî în limba rombîb fîc-kare treantș de cifre șpre ștînga ia un nume așș mi nu se mai șkimbș, dune kum nu se șkimbș nișii preșua cifreș: șpre piadș unîmî, zeci, șute, miî... Kând Rombua citeșe 20, este foarte konsekvent kî sistema zecîmaab mi zice doș-zeci, adîkș kum am zice gre-

ceșe *dîo dîka*, saș *dekaðes*, în franșozeșe deu dix. În vreme ce grekua, latinua, itaaliaua, franșezua șca: citeșe numbrua strikat prînr'o învoire rîș întrîdușș mi așșkîtș fîrș a koreșunde kî filosofia sistemeș zecîmaae. 30, 40... 85 se citeșk rîmîneșe treîzeci, patru-zeci, optzeci mi çinçî; 100, 200, 374 se citeșk o șute, doș șute, treî șute șante zeci mi patru; 1000, 2000, 3496, se citeșk o mie, doș miî, treî miî patru șute noș zeci mi șase. Așkuașe çine va pe franșez kîm citeșe numbrua așesta din rîmîb mi aștele mîate: așkuașe mi pe grek mi pe Italiau șca: franșezua zice treî miî, patru șute patru-doș-zeci, zeci mi șase; itaaliaua citeșe ka mi grekua dune o învoire iar nu dune sistema mi filosofia numeraiș. Așșșii ar șimșii grekua numeraiia rombîcaskș, kând ar vedea kî rombua citeșe numbrua de șus: *τρῆς χιλιάδες*, *τέσσαρες εκατοντάδες*, *ἑννία δεκάδες*, *καὶ ἕξ*, mi franșezua așșii s'ar vedea kât e de înașiat întrî învîçtîra aritmeticeș mi așșvîi (nepotrivîdușe limba kî definișiiiae ce dî) kând ar așaa kî rombua citeșe așemeua numere: trois mille, quatre-cents, neuf-dix et six.

PENTRU VERBI.

Pentru lîkrîrie ce neîncetât aș avș rombîi, pentru așeaa aș prîstrat mi verbii de orișînș latinș; aa kîte lîkrîri însz s'au amestekat strîinii orî întrîdușkînduae saș înflîind kî șuperioritate, akolo 'mi aș dat ei numîrie dor. Piadș proașpîș avem de kîrînd pe rîmî: kîșii verbî nu ne aș lîsat în administraiie mi miaișie; însz kvalitativii limbii vor așeșe mi preferî pe cei ce sînt tot de un neam mi fea kî verbii çeilașii ai limbii.

6° DES, DIS, MI DI ce însemnează lînsă ideeî ce vrem s'î ar-
tăm saş yn авккы имротивъ de idea ce vrem s'î sînem, kym:
frêu, desfrêu (adikъ фрѣу frêu); fiîngare desfiîngare: MI
însemnează desîbrîire saş denartare mi korresînde ky
греческа διά: stare, stîngă, distîngă; ferire, ferîngă, dif-
ferîngă, pîrîire despîrîire *.

7° ES, saş s, ce este de o putere ky êz, saş êz grecesk, mi
însemnează a fargъ, saş lînsъ de чева, kym: ire eş-ire (a
merçe saş a face îî a fargъ **); punere, spunere (a pune
a fargъ ideca saş кубитъ); minte, miatitu, smintitu. (a fa-
rъ din minte).

8° IN, ce însemnează în аънтръ; kym bunêtîire in-
bunêtîire, flare îîflare (a въга вîт in аънтръ).

9° OV, kare skimъ ne b în konna ce ymează dune si-
ne mi însemnează mai myat îîmrotivъ, o mînkare saş îîm-
niçere dela noi îîainte; (korresînde ky κατά) kym
morire, ommorire, cidere, occidere saş ucidere, punere or-
punere (punere denarte de noi, îîmrotivire, аъsare a fargъ).

10° PRE, ce însemnează kînd îîainte îîre kym sciîngă,
presciîngă; kînd repetiçie saş îîanoire kym facere prefaceri;
kînd аънтра, îîrekym dicatu predicatu, dică predica, (zî-
chere kînt аънтра vîçî pîçîm).

11° PRO, ce însemnează îîainte îî vreme saş îî lokъ; kym
vedere provedere, punere propunere.

* Ka s'î ny amestekъm пeдe ky DI, kym se face de Italienî
mi Moldavi, vom arъta kîar din firea лор, kym mi dune
îîsemnarea îî limba latinъ kъ DE, korresînde ky peri;
kym: descriere, περιγραφειν; iar DI, ky διά; kym: distîngă,
διάστημα.

** Ideca merçerî saş pîmîrîî mai la toçî oamenî se
esîmîrî ky strîgarea îî! de unde îîm grecesk, ire rymъ-
nesk, de unde mi modъa porncitor: îî, adikъ merçî.

12° RE, ce însemnează repetiçie, saş îîanoire kym: sîrire
resîrire, mînere r-mînere; saş îîanoî: ducere reducere.

13° RES, ce însemnează neragie, yrъ mi îîanoî; kym: sîmçire
rê-sîmçire, bunare resbu ere, plată respłată; mi ate orî
kocîrmire; kym batere rêsbatere.

14° STRA ce are mai avecamî putere ky RES: batere resbe-
tere strâbare, mi însemnează kocîrmire saş de kolo пъ-
нъ dinkolo.

15° SUB, ce însemnează dedesvît, mîskimъ ne b îî kor-
soana ymtoare: kym punere supunere, ferire suff rîre,
alternu subalternu.

16° TRA MI TRI ce este mai de o putere ky STRA, îîsemnăd
kîte o datъ mi prefaceré kym: ducere trîducere, dare,
trîdare; mitere, trîmitere.

17° INTRE saş INTER, a kîrvîa pîsvîre çymai îî aratъ mi
îîsemnarea: vorbire îîtrevorbire, prîndere îîreprîndere.

Iar Dупепозигиіае saş terminagііае sînt chele
ymtoare:

1° ORU, ce aratъ o persoanz kare face orî avkcazъ че-
ва; kym seriere, scriitoru, (ce serie).

2° ORU, ce aratъ yn lokъ unde se face saş se avkcazъ
чева: sriere scriitoriu, laborare laboratoriu, dormire
dormitoriu.

3° Чeлe îî ORU, skimъnduse îî URA, aratъ ideca saş îî-
semnarea вербъaxî personifikatî, ka s'î zik аъfel, kare per-
sonifikagie saş este aktivъ îîrekym dela nascere, nascatoru,
îîria preskvrtare natoru, natură, saş este nasibъ, kym fa-
cere făcëtoru, făptoru, făptură.

4° MINTU, MI MENTU are mai аъca îîsemnare ky URA; kym
coborâmîntu coborătura, îîjurâmîntu îîjuretură; ky toate
kъ chele îî URA scamъrъ чева mai nasibe. Аaçerica din
аueste dob terminagіі s'î aa vrekea mi rystva skriitoraxî

ши да интъмпина консонаелор че се афаъ ин vorba de rл-
дъчинъ.

5° АТУ, ИТУ, СУ, ши УТУ че, însemнеазъ патимъ ши време
трекътъ, кум: мîncare mancatu, audire auditu, înțelegere
înțelesu, vedere vedutu.

6° Деса ачесте патрѣт рминації ши аатеде, де ном скоате
не у, ши ном адрота не е, се фак ате vorba, прип каре,
идеа ѝа о фимъ метафизикъ саъ моралъ, прекум: decla-
matu declamatie, misu trimisu commisu commisie, pro-
ductu productie. Ачесте терминації ин латинеме сунт ин
іо, ши дупе idioma де оупе а лимбі ромънеці, факънд
нуминатива ка ин абаатіе, ар треви съ се факъ іоне саъ
іоне: educatio, educatione, educătiune, educăciune; інсѣ
ин ачестеа ка ши ин аатеде ши а нъстрат лимба румънеаскѣ
маі мхат де кѣт чеде аате лимбі, інсхирі ае лимбі че се
скриа о датъ ин Рома.

7° ОСУ, че însemнеазъ о avere ин sine а идеі ши каре се
абааісеазъ кѣ: пайн де, саъ кѣ препозиціе кѣ; кум: lumi-
nă, luminosu (че аре луминъ, пайн де луминъ саъ кѣ лѣ
минъ); noru, norosu (кѣ норі саъ пайн де норі).

8° АЛУ ши ІЛУ, че însemнеазъ о posesie ши каре се абааі-
сеазъ маі адееса ин казѣа џенетіе; кум locu, localu (аа ло-
кѣаѣ); grămatică, gramaticalu (де грѣматикъ); facere,
facilu (де фѣкѣт, адикъ аесне).

9° ІВУ че есте маі де о нѣтере кѣ АЛУ ши ІЛУ, кѣ деосе-
нере кѣ маі адееса АЛУ се абааісеазъ ин џенетива кѣ арти-
кол ши ІВУ, фѣрѣ артикол; кум: guvernul localu (гѣвернѣ
аа локѣаѣ) саџу нуминативу (казѣ де нумере).

10° ВІЛУ, че însemнеазъ каначитате ши се абааісеазъ кѣ
нѣтинѣос, вхн, приимитор де...; кум: simțire, simțibila,
mutare mutabilu (приимитор, нѣтинѣос де а се мута).

11° ТАТЕ, каре personifikъ кѣалатеа аџективіаор нози-
тивѣ; кум: lunu bunătate; кум ши кѣалатеа арătate

приа аџективеле terminate ин осу, АЛУ, ІЛУ, ВІЛУ; генеросу
gentrositate, moralu moralitate, facilu, facilitate, simțî-
bilu simțibilitate...

12° ІСУ, че араѣ о posesie ка ши чеде ин АЛУ ши ІВУ, ши
се абааісеазъ іар ин џенетив; кум poeta, poeticu (де пое-
ті) musă musicu. Ачестѣ терминаціе есте грѣеаскѣ.

13° ЕССУ, че араѣ іар о posesie; кум: cavaleru cava-
lerescu, pittoru (зѣтравѣ) pittorescu.

14° ІМЕ, че însemнеазъ о адрнать аа вѣ локѣ де маі мѣаѣ
оамені саъ кѣалатеѣ; кум: boieru boierime, june juime,
neguțatoru neguțatorime.

15° ЕТУ че însemнеазъ о адрнать де номѣ, кум: frasiu
frasinetu, pomu pometu.... Ачесте доѣ терминації ин ІМЕ ши
ЕТУ се нѣмеск коааективѣ.

16° ІНѢА ши АНѢА, каре personifikъ идеа саъ инфинитива
завѣ verb; кум credere credință, aliare alianță, provede-
re provedință, constare constanța. ТАТЕ personifikъ а-
џективіи, ши џа verbii.

17° АРУ, че însemнеазъ маі мхат meserie; кум: pusee
pusearu, lemnu lembaru.

18° АСІУ, че аре маі ачесамі însemнаре кѣ ору, кум: ră-
pire răpitoru răpaciу, fugire fugătoru fugaciу.

19° Пре аѣгѣ ачестеа се маі адаогѣ ши терминаціеле
каре нѣреск саъ микшокеазъ; кум: omu, omoiu omuleџу
кум ши чеде femeciі каре сунт мѣате ин лимба ноастрѣ ка
ши ин италиенеме.

Sokotind о рѣдѣчинъ каре поате съ фие де нѣтрѣ а при-
ими тоате препозиціеле, авем дин трѣнса 17 vorba дин каре
нѣтем дедѣче дин фие каре нѣрѣ аа 19 аате vorba skim-
вѣнд терминація. Аша с'ар фаче аа трѣвѣнѣ дин трѣ рѣ-
дѣчинъ о famіаіе нѣрѣ аа 327 vorba, тоате нѣ інѣаеса
Ромънѣаѣ, де ва вѣра де сеамѣ аа însemнареа фие-кѣриа
препозиції ши фие-кѣриа дѣнѣозиції.

BATERE	BATTERE
bătătoru	battatore
bătutu	battuto
bătută	battuta
bătămîntu	battimento
bătătură	battitura
bătălie, bătaie	battaglia
batalionu	battaglione
bătăioră	battagliola
bătăiare	battagliare
bătăiaşu	battagliatore
bătăiată (ame- stec)	battagliata
bătălierescu	battaglieresco
bătăiosu	battaglieroso
bătăiesce	battaglievolmente
batelată	battellata
bateletu	battelletto
bateļu	battello
batelanţi	battellanti
bătaiu	battaglio
baterie	batteria
bate-lăună (ba- tilanu	battilano
batauru	battiloro
bătaie, baticoru	battito, batti- core
abbatere...	abbattere...
desbatere...	disbattere...
combatere...	combattere...
rebatere...	ribattere...
străbătere...	strabattere...
resbatere	—

BINARE	BINARE
binare (i)	combinare
combinatoru	combinatore
combinatu	combinato.
combinaţie	combinazione
desbinare (1)	scombinare
BUNU	BUONO
lunăţate	bontate, bonita- de, bonità
bunege	bonizia
bunică	nonna
bunaşa	bonaccia
bunăşare	bonacciare
bunăşiosu	bonaccioso
bunariu	bonario
bunărietate	bonarietàade
înbunare...	inbonire...
resbunare...	vendicare...
înbunătăţire...	bonificare...
nebunu	pazzo
nebungie	pazzia
nebungaticu	scherzevole
nebunesce	pazzamente
străbunu	bisavolo
bine	bene
binecuvîntare	benedire
beneficiu...	beneficio...
binevoingă...	benevolenţa
binevolu	benevole

(1) Desghinare, nu e indoiială que este desbinare făcându pe b, g ca la bine ghine.

CADERE	CADERE
caşu	caso
cădătoru	—
caşutu	caduto
cădătură	cadimento, ca- duta
cadaveru	cadavero
cadavericu	cadaverico
cadaverosu	cadaveroso
cadinşă	cadenza
cadetu	cadetto
scădere...	scadere...
decădîngă	decadenza
precădere	—
încădere	incadere
CAPERE	CAPERE
capabilu	capace
capacitate	capacità
încăpere	capere
începere	principiare
pricepere	percipere
concepere	concepere
principiu	principio
scăpare	scapare
CERNERE	CERNERE
cernitoru	cernitore
cernutu	cernuto
concernere	concernere
concerningă	concernenza
concernentu	concernente
discernere	discernere (scern:)

descernătoru	discernitore
descernement	discernimento
discerningă	discernenza
CERTARE	CERTARE
ceartă	certame
concertare	concertare
concertatu	concertato
concertu	concerto
descertare	discerre (scerre)
CHIARU	CHIARO
CLARUS	
chiarare	chiarare
chiaroşe	chiarrezza
chiarificare	chiarificare
chiarificaţie	chiarificazione
chiaritate	chiarità
chiarină (haut- bois)	chiarina
chiarură	chiarore
chiarosecurare	chiarosecurare
chiarosecuro	chiaroscuro
dechiarare	dechiarare (d, dis, s)
dăchiarire	dichiarire
declaratoriu	dichiaratorio
dechiarămintu (s)	dichiaramen- to (s)
dechiarăţivu	dichiarativo
dechiarăţie	dichiarazione
schiaratoru	schiaratore
schierea (o earbă)	schierea
preclaru	preclaro

CHIAMARE CHIAMARE
CLAMARE

chiamât ru	chiamatore
chiamată	chiamata
chiamămîntu	chiamamento
declamare	declamare
declamatoru	declamatore
declamatoriu	declamatorio
declamație	declamazione
esclamaru	esclamare
esclamatoru	esclamatore
esclamativu	esclamativo
esclamație	esclamazione
proclamaru	proclamare
prochiamare	
proclamație	proclama
proclamatoru	proclamatore

CHIDERE CHIUDERE
CLUDERE

închidere	închiudere (clu)
închisu	închiuso
înclusă	înclusa
deschidere	dischiudere
conchidere	conchiudere (clu)
concluzie	conchiusione (clu)
concludentiu	concludente
conclusivu	conclusivo
înclusivu	înclusivo
conclusu	concluso

CHINARE CHINARE
CLINARE

clină	china
clinămînta	chinamento

clinătură	chinatura
clinată	chinata
acclinare	acchinare
declinare	declinare (chi) diclinare
declinație	declinazione
declinabilu	declinabile
declivă	declive
declivitate	declivită
înclinare	înclinare
înclinație	înclinazione
înclinare	înclinare
înclinabilu	înclinabile
înclinatu	înclinato
înclinație	înclinazione
schinieră	schiniera
armă spre apararea pulpeloru	

DARE DARE
DONARE

dată	data
daterie	dateria
datariu	datario
dătătoru	datore
dativu	dativo
datu	dato
daru	grazia
darnicu	generoso, liberalu
datoru	debitore
datorie	debito
donatie	donazione
danie	
donatoru	donatore
dănuitoru	

donatoriu	donatorio
donativu	donativo
donatură	donatura
addaosu...	aggiunta
condonare (iertare)	condonare
condonatoru	condonatore
condonabilu	condonabile
condonație	condonazione
desdare (coborîre)	disdare
predare	predare
prêdă	preda
prêdaciu	predace
prêdămîntu	predamento
prêdătoru	predatore
dedare	addarsi
sdatu	sdato
editoru	editore
ediție	edizione
stradă	srada
strădare	stradare
strădanje...	diligenza
trădare	tradire

DORMIRE DORMIRE

dormitoru	dormitore
dormitoriu	domitorio
dormitară	domitura
dormiție	dormitione
dormitare	dormigliare
dormaciu	dormalfuoco
addormire	— addormentare (in)
addormitare...	addormentare...
addormitu	indormito
condormire	condormire (lat.)

redormire	raddormentare
întredormire	sonnechiare sonneforare

ducere ducere

ducă	duca
ducesă	duchessa
ducatu	ducato
ducătoru	duttore
ducătură	—
ducie	ducea
ducalu	ducale
adducere-oru	— adducitore
conducere	conducere
conducătoru	conducitore conduttore
condută	condotto
conducevolu	conducevole
conducibilu	conducibile
conducemîntu	conducimento
deducere (se)	dedurre (si)
dedusu	dedotto
deducție	deduzione
introducere (in)	introducere
introducibilu	introducibile
introducemîntu	introducamento
introducătoru	introduttore
introducție	introduzione
producere	producere
productu	prodotto
productivu	produttivo
producentu	produttore
producătoru (autoru)	produttore
productie	produzione

reducere	reducere (ri)
reducemîntu	reducimento
reductivû	reduktivû
reductibilu	reduktivibile
reducție	reducție
traducere	tradurre
traducătoru	traducitoru
	traduttore
traducție	traducție
educare	educare
educătoru	educatoru
educație	educație

FACERE FARE
(facere, lat.)

facilu (de făcutu)	facile
facilitate	facilitate
facilitare	facilitare
difficilu	difficile
face-reu	faciale
făcēmîntu	facimento
facinorosu (proclatu)	facinorosu
făcătoru	facitoru
facultate	facultate
facultosu	facultoso
facultativu	facultativu
facendieru	facendiere
față	faccia, facie
făcătâ	faccia
fachinu (hamalu)	facchino
fachinerie	facchineria
faceție	facezia
facibilu	facitojo
affacere	affare

confacere (se)	confarsi
confăcingă	confacenza
confacibilu	confacevole
desfacere	disfare
desfată	disfata
desfăcătoru	disfacitore
prefacere	riparare
prefață	prefazio
prefatu	prefato
refacere	rifare
refăcătoru	rifacitore
refăcătură	rifacimento
străfacere	strafare

și toate quele cu ficare, cum:
clarificare..., calcificare..., verifi-
care..., etc.

FERIRE FERIRE
(subt alta însemnare)

conferire	conferire
conferință	conferenza
conferentu	conferente
deferire	deferire
deferință	deferenza
deferentu	deferente
differire	differire
differemîntu	differimento
diferentiu	diferente
diferință	diferenza
diferențialu	diferenziale
diferențiaru	diferenziare
inferire...	inferire...
preferire	preferire
preferință	preferenza
preferibilu	preferibile

preferemîntu	preferimento
preferire	preferire
referire	referire
referendaru	referendario
referemîntu	referimento
sufferire	sofferire
sufferitoru	sofferitore
sufferință	sofferenza
sufferibilu	sofferevole
sufferemîntu	sofferimento
străferire	traferire

FLARE

flată	flato
flatuosu	flatuoso
flatuositate	flatuositate
flautu...	flauto...
afflare	trovare
afflătoru	trovatore
conflare	conflare (lat.)
gonfare	gonfiare
conflatu	conflato
conflătură	—
conflătoru	conflator (lat.)
conflătoriu	conflatorium (lat.)
inflare	gonfiare
inflătură	inflazione
inflatu	infuato
proflare	proflare (lat.)
sufflare	soffiare
sufflaturu	soffiature
sufflătoriu	soffiatura
suffletu	—
	anima > ἀνεμος

resufflare	resufflare
resuffletu	resuffletu
resufflătură	resufflatura
resufflativû	resufflativû
desinflare	desinflare
	respirare
	soffiamiento
	respirazione
	respirativu
	sgonfiare

FRĒU FRENO

frĕnare	frenare
frĕnaru	frenajo
frĕnătoru	frenatore
frĕnelă	frenella
frĕnelu (așa de- subt limbă)	frenelo

affrĕnare (apu- ne frĕul)	affrenare
înfrĕnare (a ține înfrĕu)	infrenare
înfrĕnătură	infrenamento
desfrĕu	sfrrenamento
desfrĕnare	disfrĕnare
renfrĕnare	raffrenare

LEGARE LEGARE
(legare, și ligare lat.)

legă	lega
legatoru	legatore
lagataru	legatario
legatu	legato
legătură	legatura
legăturică	legatuzzo
legație	legazione
leganță	leganza
legămîntu	legamento

amisie	amissio (lat.)
admitere	ammettere
commitere	comittere (lat.)
commisu	commiso
comisie	missione
comissionaru	comissionario
commisariu	comissario
commisurâ	cimmissura (lat.)
demitere	demittere
demisu	dimesso
demisie	missione
emitere	emittere (lat.)
emisie	missione
emisariu	emissario
ommitere	ommettere
ommisie	omissione
premitere	praemittere (lat.)
premisu	praemissus —
promitere	promettere
promisie	promissione
compromitere	compromettere
compromisu	compromesso
remitere	remittere (lat.)
remisie	remissione
remisibilu	remissibile
transmitere	transmettere
transmisie	missione
transmisibilu	transmissibile
MURIRE	MORIRE
muritoru	—
moribundu	miribondo
mortu	morto
môrte	morte
mortalu	mortale

mortalitate	mortalità
mortesece	mortamente
morteciune	morticino
mortiferu	mortifero
mortificu	mortifico
mortificare	mortificare
mortificație	mortificazione
mortoriu	mortorio
mortaru	mortajo
mortalii (ves- mintete de môrte)	mortalia (lat.)
mortuosu	mortuosus (lat.)
ammortare	ammortare
ammortamentu	ammortamento
ammortire	ammortire
ammortizație	ammortizzazione
commurire	commorior (lat.)
desmortire	—
smurire	smorire
smortire (smolire)	smortire
smertu (smelitu)	smorto
smorturâ	smortore
ommorire	uccidere
ommoru	assassinio
premurire	premorire
premortu	premorto
remurire	—
remortu	rimorto
strâmortire (leşinare)	stramortire
întremurire	tramortire
MUTARE	MUTARE
mutație	mutazione
mutâtoru	mutatore

mutâtoru	mutamento
mutabilu	mutabile
mutabilitate	mutabilità
mutâtoriu	mutatorium (lat.)
commutare	commutare
commutație	commutazione
commutabilu	commutabile
demutare	demutare (lat.)
demutație	demutatio —
promutare	promutare —
promut (prumut promutum — promutație)	promutazione
remutare	rimutare
remutație	rimutazione
remutabilu	rimutevole
strâmutare	tramutare
stâmutație	tramutazione
strâmutabilu	—

NASCERE NASCERE

nâscâtoru	genitore
nâscință	nascenza
nâscemîntu	nascimento
nâscibilu	nascibilis (lat.)
nâscutu natu *	nato, natus (lat.)
natura	natura
naturalu	naturale
naturare	naturare
naturalizare	naturalizzare
naturalizatu	naturalizzato
naturalitate	naturalità
naturaliu-î	naturalia (lat.)

* Natu, plr: nați + Romae =
Romanași = nâscuți la Roma.

natalu	natale
nataliții	natalitia (lat.)
nativu	nativo
nativitate	natività
naturalificare	naturalificare (lat.)
nație	nazione
naționalu	nazionale
naționalitate	nazionalità
adnatu (nâ- scutu după testa- mentul' părințiloru)	adnatus (lat.)
cumnatu	cognato
cumnâție	cognitione
connascere	connascere
connâscutu	connatus (lat.)
connaturalu	connaturale
connaturare	connaturare
connaționalu	conazionale
desnaturare	disnaturare
desnaturatu	disnaturato
desnaturalizatu	disnaturalizzato
înnâscere	innascor (lat.)
înnâscutu	innato
obnatu	obnatus (lat.)
proâscutu	proctus (lat.)
renâscere...	renascere...

NOSCERE NOSCERE

notu	notus (lat.)
notâ	nota
notabilu	notabile
nctabilitate	nctabilità
notaru	nctaro

notare	notare	connubialu	connubiale
notărie	notarea, noteria	connubilu	connubile
notariatu	notariato	denotare	denotare
notevelu	notevole	denotație	denotazione
notificare	notificare	denunțiare	denunziare
notificație	notificazione	denunție	denunzia
notiție	notizia	desnobilire	snobilire
noție	nozione	desnobilitare	snobilitare
nobilu	nobile	ignorare	ignorare
nobilitate	nomilită	ignorantu	ignorante
nobilime	— (nobilitame)	ignoranță	ignoranza
nobilire	annobilire	incognitu	incognito
nobilitare	nobilitare	prenotare	prenotare
nobilismu (1)	—	prenoiție	prenozione
nunție	nunzia	obnunțiare	obnuntiare (lat.)
nunțiu	nunzio	obnunțiație	obnuntiatio (lat.)
nunțiare	nunziare	prenunțiare	prenunziare
nunțiatu	nunziato	prenôscere	praenoscere (lat.)
nunțiatoră	nunziatura	prenotatu	praenotatus (lat.)
internunțiu	internunzio	prenoiție	praenotio —
nunță ...	noce ...	pronôscere	—
annotare	annotare	pronosticu	pronostico
anotație	annotazione	pronosticare	pronosticare
annunțiare	annunziare	pronosticatoru	pronosticatore
annunțiatoru	annunziatore	ponoscință	pronosticanza
annunțiatoră	annunziatura	pronubu	pronubo
annunție	annunzio	pronunțiare	pronunziare
cunôscere	conoscere	pronunție	pronunzia
cunoscință	conoscenza	pronunțiatoru	pronunziatore
cunoscibilu	conoscibile	renunțiare	renunziare
cunoscătoru	conoscitore	renunție	renunzia
cunoscătură	conoscitura	renunțiu	renuntius (lat.)
connubiu	connubio	renobilire	rannobilire.
		necunoscutu	ignoto, ignorato
		necunoscință	(inconosciuto)

(1) Nobilismul' este un barbarismu în limba latină.

	PARTE	PARTE
	parțialu	parziale
	parțialitate	parzialità
	pârtenire	parzialeggiare
	pățicea-le	particella
	particulă	particola
	particularu	particolare
	particularitate	particolarità
	particularizare	particolarizzare
	particularizație	particolarizzazio-
		zione
	partisanu	partigiano
	partiție	patizione
	pârțire	partire
	pârțitoru	partitore
	pârțisire	parteggiare
	participare	participare
	participiu	participio
	participanță	participanza
	partor	partor (lat.)
	partibilu	partibilis —
	appartenere	appartenire
	appartenință	appartenenza
	apartmentu	appartamento
	compârțire (se)	compartire (si)
	compârțisire	compartecipare
	compartimentu	compartimento
	compârțitoru	compartitore
	depârțare (se)	departirsi
	departamentu	dipartimento
	depârțanca	dipartenza
	departă	dipartita
	departe	indisparte
	despârțire	dispartire
		10.

PARARE

PARARE

appârare	apparare
(cu alta însemnare).	
comparare	comparare
comparativu	comparativo
comparabilu	comparabile
comparație	comparazione
preparare	preparare
preparație	preparazione
preparativu	preparativo
preparatoriu	preparatorio
reparare	reparare
reparație	reparazione
reparatoru	reparatore
reparabilu	reparabile
suppârare	supparare (lat.)
	(cu alta însemnare)

PARERE

PARERE

apparere	apparire
apparentu	apparente
aparință	apparenza
apparimentu	apparimento
aparitiie	apparizione
compârere	comparire
comparință	comparita
compârute	comparso
despârere	disparire
desparință	disparenza
desparebilu	disparevole
transparentu	transparente
transparință	transparenza

despărțire (se)	dispartirsi
despartitoru	dispartitore
împărțire	partire
repartire	ripartire
repartiție	ripartizione
neîmpărțibilu	imparlibile
nepărțenire	imparzialità
nepărțenitoru	imparziale

PASU PASO

pasare	passare
pasată	passata
pasere	passera
pasabilu	passabile
pasagiu	passagio
pasegiu	passeggio
pasegiare	passeggiare
pasegieru	passeggiere
pășire	marciare
pasaportu	passaporto
pasatempu	passatempo
appăsare	appressare
appasire	appassire
compasu	compasso
compasare	compassare
depasare	oltrapassare
propasu	propassus (lat.)
propășire	—
repassare	ripassare
spasu	spasso
spasare	spassare
strâpasare	trapassare
strâpasu	trapassamento (trepas)
strâpasabilu	trapassabile

PES, PEDE (lat.) PIEDE

pedestru	pedester (lat.)
pedestrimu	infanteria
pedică	pedica (lat.)
împedicare	—
pedă (urma)	peda (lat.)
pedalu (d'un picioru)	pedalis —
pedaneu	pedaneus —
pedariu (cavaleru)	pedarius —
pedătură (mêsura)	pedatura —
pedeplană	pedeplana —
pedulu	pedulis —
pedulă (calșăminte)	pedulla —
pedestalu	pedestale

PERIRE PERIRE

pericolu	pericolo
periclosu	pericoloso
pericolare	pericolare
perisabilu	perissabile (fr.)
coperire	coprire
coperitură	copertura
coperemintu	coprimento
copertă	coperta
coperchiu	coperchio
coperchielă	coperchiella
coportină	copertina
descoperire	discoprire

RUGARE ~ ROGARE

rugaciune	rogatio (lat.)
rugătoru	rogator —
rugătoriu	rogatorium —

arrogare	arrogare
arrogantu	arrogante
arroganță	arroganza
derogare	derogare
derogatoriu	derogatorio
derogabilu	derogabile
derogație	derogazione
prerogare	praerogare (lat.)
prerogație	prerogazione
prerogativă	prerogativa
prorogare	prorogare
prorogație	prorogazione
prorogativă	prorogativa
interrogare	interrogare

RIDERE RIDERE

risu	riso
risibilu	risibile
risibilitate	risibilità
ridiculu	ridicolo
didiculosu	ridicoloso
deridere	deridere
derisie	derisione
deridătoru	deriditore
derisibilu	derisibile

PLERE PLERE (lat.)

plinu	pieno
plinătate	pienitudine
plinegă	pienezza
pleniluniu	plenilunio
plenipotentu	plenipotenziare
plenipotință	plenipotenza

plenariu	plenario
plinire	—
complinire	compiere
complinetură	compimento
complimentu	complimento
complimentare	complimentare
complimentosulu	complimentoso
deplinire	—
împlinire	—
îndeplinire	remplir (fr.)
replinire	—
împlere (umplere)	impiere

PORTU PORTO

purtare	portare
purătoru	portatore
putătură	portatura
purtabilu	portabile
portă	porta
portică	portella
portafoliu	portafogli
portatină	portatina
portată	portata
purtatilu	portatile
apurtare ...	apportare ...
comportu	comporto
computare (se)	comportaresi
computabilu	comportabile
deportație	deportazione
esportare	esportare
esportație	esportazione
esportabilu	esportabile
importare	importare
importație	importazione

importantu	importante
importanță	importanza
importunare	importunare
importunu	importuno
importunitate	importunită
rapportu	rapportamento
rappurtare	rapportare
rappurtătoru	rapportatore
rapportație	rapportazione
repurtare	riportare
transportu	transporto
transportare	transportare

PRINDERE PRENDERE

prindătoru	prenditere
aprinde	apprendere
coprinde	comprender (lat.)
deprinde	avvezzere
desprinde	—
reprinde	riprendere
surprinde	sorprender
inreprinde	intraprendere

PUMNU PUGNO

pumnă	pugna
pumnare	pugnare
pumnătoru	pugnatore
pumnaci	pugnace
punatoriu	pugnatorius (lat.)
impunare	impugnare
impumnătură	impugnatura
impunnație	impugnazione

impumnabilu	impugnabile
propumare	propugnare
propunnație	propugnazione
repumare	repugnare (ri)
repunnață	repugnanza
repunnație	repugnazione

PUNERE

PONERE

punătoru	ponitore
punătură	ponimento
pusu	posto
appusu	ponente
appuselu	ponentello
posiție	posizione
positivu	positivo
positură	positură
postă	posta
postilionu	postiglione
appunere	tramontare
compuere	componere
compunătoru	componitore
compunecchiare	componicchiare
compunemintu	componimento
compositu	composito
composiție	composizione
compositoru	compositore
compostă	composta
depuere	deporre
depuentiu	deponento
depunemintu	deponimento
depositu	deposito
depositare	deposicare
depositaru	depositorio
depositerie	depositeria

espunere	esporre
espositoru	espositore
espusu	esposto
esposiție	esposizione
spunere	sporre
spunătoru	sponitore
dispunere	disporre
disposiție	disposizione
impuere	imporre
imponentu	imponente
impuătoru	imponentore
impuemintu	imponento
imposiție	imposizione
oppunere	opporre
opositoru	oppositore
opositu	opposito
oposiție	opposizione
prepunere	preporre
prepusu	preposto
(cu altă insemnare)	
preposiție	preposizione
propunere	proponere
propunemintu	proponento
propositu	proposito
proposiție	proposizione
propositura	propositura
repunere	riporre
(cu alta insemnare)	
repusu	riposto
reposare	riposare
reposatu	riposato
repositoriu	ripositorio
repausu	riposo
repostă	riposta
supunere	supporre

suppusu	supposto
suposiție	supposizione
supponibilu	supponibile
suppositivu	suppositivo
transpunere	transporre
transposiție	transposizione

SEMNU

SEGNO

semnuțu	segnuzzo
semnare	segnare
semnătoru	segnatore
semnătură	segnatura
semnariu	signarius (lat.)
semnație	signație —
semnătoriu	signatorius —
semnal	segnale
semnalare	segnalare
semniferu	signifero
(stegar)	
semnificare	significare
semnificață	significanza
semnificație	significazione
semnificativu	significativo
asemnare	assegnare
asemnație	assegnazione
asemnabilu	assegnabile
asemnătură	assegnamento
consemnă	consegna
consemnare	consegnare (si)
consemnatoriu	consegnatorio
consemnație	consegnazione
desemnu	disegno
desemnare	disegnare
desemnătoru	disegnatore

desemnătură	disegnatura
desemnetu	disegretto
însemnă	insegna
resignare	risegnare
resignație	risegnazione

SIMȚIRE SENTIRE

simțu	senso
simțitate	sensatezza
simțiment	sentimento
simțimental	sentimentale
simțimentalismu	—
simțiciune	sensazione
simțibilu	sensibile
simțibilitate	sensibilità
simțitivu	sensitivo
simțualu	sensuale
simțualitate	sensualità
simțitoru	sentitore
simțitoriu	sensorium
simțită	sentita
sentință	sentenza
sentențiare	santenziare
sentențiosu	sentenzioso
sentinu	sentinus (lat.)
simțiferu	sensifer —
simțificare	sentificare —
consimțire	consentire
consimțimentu	consentimento
consentaneu	consentaneo
presimțire	presentire
presimțimentu	presentimento
resimțire	risentire
răsămțire	—

răsămțimentu	rissentimento
străsămțire	trasantire

SCRIERE SCRIVERE

scriitoru	scrittore
sciitoriu	scrittojo
scriptură	scrittura
scripturalu	scritturale
scribu	scribe
conscriere	conscrivere
conserisu	conscritto
descriere	descrivere
descriptivă	descrittivo
descripție	descrizione
descriptibilu	descrivibile
înscriere	inscrivere
înscripție	inscrizione
prescriere	prescrivere
prescriptu	prescritto
prescripție	prescrizione
proscriere	proscrivere
proserisu	proscritto
proscripție	proscrizione
rescriere	riscrivere
rescripta	riscritto
rescripție	riscrizione

STARĂ STARE

stanță	stanza
stantu	stante
stabilu	stabile
stabilire	stabilire
stabilimentu	stabilimento

TEMPLU TEMPLO
templum (lat.)

templaru	tempiario
templieru	tempiere
temple	tempia
contemplare	contemplare
contemplător	contemplatore
contemplătură	contemplamento
contemplatu	contemplato
contemplație	contemplazione
contemplativu	contemplativo
contemplativă	contemplativa
contemplabilu	contemplabile
intemplare...	avvenire, accade

intempestus (lat.)

TIMPU TEMPO

timporalu	temporale
timporalitate	temporalità
timporaneu	temporaneo
temperare	temperare
temperamentu	temperamento
temperantu	temperante
temperanță	temperanza
temperatu	temperato
temperație	temperazione
temperateru	temperatore
temperatură	temperatura
temperativu	temperativo
tîmpesță	tempesta
tempestosu	tempestoso
astemperare	attemperare

stabilitate	stabilità
staulu	stallo
staulonu	stallone
staliu	stallio
stăruire	persistare
statornicu	costante
statornicie	costanza
statu	stato
stație	stazione
statică	statica
staticu	statico
statistu	statista
statisticu	statistico
statistică	statistica
statuă	statua
statuaru	statuario
statuarie	statuaria
statuire	statuire
statură	statura
statutu	statuto
constare (cu)	constare
constanță	constanza
constituire	constituire
constituție	constituzione
constitutiv	constitutivo
constituentu	constituente
costare	costare
distare	distare
distanță	distanza
instare	instare
instanță	istanza
instantu	istante
restare	restare (ri)
restaurare	ristorare
restauratoru	ristoratore

contêmpêrare	contemperare
contemperament	contempera- mento
contemperație	contemperazione
contimporan	contemporaneo
destêmpêrare	distemperare
destêmpêrangâ	distemperanza
destemperamentu	distempera- mento
estimporan	estemporaneo
estimporalu	estemporale
nestêmpêratu	intemperante
nestêmpêrangâ	intemperanza
restêmpêrare	ritemperare
rêstêmpêre	tempesta
stêmpêrare	stemperare
sêmpêratu	stemperato
stêmpêrangâ	stemperanza
stêmpêramentu	stemperamento

TINDERE TENDERE

tindâ	tenda
tendingâ	tendenza
tindetâ	tendetta
tendinu	tendine
tendinosu	tendinoso
attindere	attendere
attindentu	attendente
attentivu	attentivo
attenție	attenzione
attentatu	attentato
attentoriu	attentorio
contindere	contendere
contindentu	contendente

contendingâ	contendenza
contindêtoru	contenditore
destindere	distendere
destindêturâ	distenditura
destinsu	distenso
destinsie	distensione
estindere	estendere
estinsu	estenso
estinsie	estensione
întindere ...	intendere (lat.)
pretindere	pretendere
pretindentu	pretendente
pretendingâ	pretendenza
pretinsu	—
pretinsie	pretensione
protindere	protendere
retindere	ritendere
stindard	stendardo
stindardieru	stendardiere
stindalu	stendale

TRIBBUIRE TRIBUERE (lat.)
> tribus

tribunu	tribuno
tribunâ	tribuna
tribunalu	tribunale
tribunatu	tribunato
tribunescu	tribunesco
tributu	tributo
tributaru	tribario
attribuire	attribuire
attribuitu	attributo
attribuție	(attribuzione)
contribuire	contribuire

contribuentu	contribuente
contribuitoru	contributore
contributu	contributo
contribuție	contribuzione
contribulu	contribulis (lat.)
destribuire	distribuire
destribuitoru	distributore
destribuție	distribuzione
destributivu	distributivo
îtribuire	istribuire (lat.)
retribuire	retribuire
retribuție	retribuzione

TRUNCHIU TRONCO

trunchiulețu	tronconcello
trunchiare	troncare
trunchiatoru	troncatore
trunchiatu	troncato
trunchiaturâ	troncamento
trunculi	trunculi (lat.)
trunculatu	trunculus —
destrunchiare...	distruncare (lat.)
obtrunchiare	obtruncare —
pretrunchiare	praetruncare —

TURNARE TORNARE (lat. IRE

turnu	torno
turnearu	torneare
turneu	torneo
turneamintu	torneamento
turnaru	torniajo
atturniare	attorniare
atturneatu	attorneato
atturniament	attorniamento
conturnu	contorno
conturnare	contornare

deturnu	detour (fr.)
deturnare	distornare
înturnare	tornare
înturniare	intorneare
returnare	ritornare
returnatâ	ritornata
returnelu	ritornello
resturnare	sconvolgere
sturnare	stornare

UNU

UNO

unime	—
unitate	inità
unicu	unico
uniu	unius (lat.)
uniație	—
unire	unire
unitu	unito
unitivu	unitivo
unitoru	unitore
uniturâ	unimento
unanimu	unanime
unanimitate	unanimità
unicornu	unicorno
uniformu	uniforme
uniformâ	uniforma
uniformitate	uniformità
unigeno	unigeno
unicoloru	unicolorus (lat.)
unicultoru	unicultor —
unijugu	unijugus —
animanu	animanus —
unimodu	animodus —
uniolâ (o earbâ)	uniola —
univers	universo

universitate	università
universalu	universale
universalitate	universalità
universalizare	universalizzare
univiră	univira (lat.
univiratu	univiratus —
uniocula	unioculus —
univocu	univocus —
adunare	adunare
adunămîntu	adunamento
adunătoru	adunatore
adunătură	—
adunașă	adunanza
adunată	adunata
adunașie	adunazione
adunabilu	—
desunire	disunire
desunie	disunione
întrunire	unificare
reunire	riunire
reunimentu	riunimento
reunie	reunione
VEDERE	VEDERE
vêdu	vista
vedută	veduta
vêdătoru	veditore
vêdătoriu	(veditorio)
vedetă	vedeta
vișibilu	visibile
vișibilitate	visibilità
vișită	visita
vișitare	visitare
vișitatoru	visitatore
vișitație	visitazione
vișieră	visiera

visu - -	visum (lat.
visie	visione
visionariu	visionario
visualu	visuale
visualitate	visualitas (lat.
vedenie	visione
veghiere	veghiare
îvedere	invidere (lat.
invidie	invidia
îvêdătoru	invidiaore
invidiosu	invidioso
invidu	invido
invidiabilu	invidiabile
invidiare	invidiare
prevedere	prevedere
prevedinșă	prevedenza
prevêdēmîntu	prevedimento
prevêdutu	previsto
previsie	previsione
revedere	rivedere
revêdēmîntu	rivedimento
revișor	riveditore
revișitare	revisitare
revișită	rivisita
revistă	rivista
revisie	revisione
provedere	provedere
provêdēmîntu	provedimento
provêdătoru	proveditore
provêdătorie	proveditoria
provedinșă	providenza
provedentu	providente
providu	provido
provișu	proviso
provișare	provisare

provișatoru	provisatore
provișie	provisione
provișionare	provisionare
provișoru	provisore
străvedere	stravedere
întrevedere	travedere
privedere (se)	
privire	guardare
preveghiere	sopravegliare
VENIRE	VENIRE
viștoru	(venitore)
venitură	ventura, venimento
viștorime	posterita
venie	venia
venialu	veniale
venitu (1)	venuto
viata	vento
viatplă	ventola
viatosu	ventoso
viatositate	ventosità
viatarare	ventilare (lat.
viatarășie	ventilatio —
viaturaticu	
viaturătoru	venturiere
viaturosu	venturoso
viatră	ventra
viatrătă	ventrata
viatralu	ventralis (lat.
ventriculație	ventriculatio —
ventriculosu	ventricosus —
ventrificație	ventrificatio —
ventriflau	ventriflaus —

(1) Venitu, lepedând pe i, re-
mâne ventu, scimbându-se e, în
i, viatu = vintu.

ventriloqu	ventriloquus —
ventusă	ventosa
ventusare	ventosare
ventigenu	ventigenus
awenire	awenire
aweniamentu	aweniamento
aweneticu	
veneticu	awenticcio
awintare	awentare
awintu	awentamento
	(elan fr.)
awenitură av-	
vêntură	awentura
awinturieru	awenturiere
awinturosu	awenturoso
awinturatu	awenturato
awintaiu	ventaglio
awintatu	awentato
cuvnire	convenire
cuvinșă	convenienza
covenibilu	convenevole
cuviosu	conveniente
cuvintu	parola
	(verbum, ratio lat.)
cuvintare	parlare
convenție	convenzione
convenșionalu	convenzionale
convenșionare	convenzionare
invenție	invenzione
inventare	inventare
inventariu	inventario
inventătoru	inventatore
inventivu	inventivo
inventivă	inventiva
devenire	divenire

SONETTO

d'Ippolito Pindemonte

Sul Sepolcro del Petarca in Arquà.

Quando rimbomberà l'ultima tromba,
 Che i più chiusi sepolcri investe e sferra,
 E ciascun volerà corvo o colomba
 Nella gran valle a eterna pace o guera;

Primi udranno quel suon che andrà sotterra
 E primi sbalzerà fuor della tomba,
 I sacri Vati che più lieve terra
 Copre, e a cui men d'umano i piedi impiomba.

Ma tu, tu sorgi della vinta pietra
 Primo tra i primi in luminoso ammanto
 Volando al ciel con la pudica cetra:

E nel bel Coro, che circonda il santo
 Giudice sommo della valle all'etra,
 Di tutti più divin suona il tuo canto.

(Traducție literală)

Quând va resbumba l'ultima trumbă
 Quare quele mai închise morminte iinveste și desferră
 Si fie-quare sburava, și corbu și columba
 In valea quca mare la vecinica pace au durere,

desvenire	disvenire	versificare	versificare
evenimentu	evenimento	versificatoru	versificatore
obvenire	obvenire (lat.	versificatie	versificazione
prevenire	prevenire	versicolonu	versicolonus (lat.
prevenitu	prevenuto	versiformu	versiformis —
prevenție	prevenzione	versipelu	versipelle
preventori	preventores (lat.	adversâ	adversa (lat.
provenire	provenire	adversie	adversio —
provenincâ	provenienza	adversarie	awersaria
provenitu	provento	adversariu	awersario
revenire	revenire (lat.	adversativu	awersativo
revenitu	revenu (fr.	adversatie	awersazione
suvenire (isi)	sowenirsi	adversitate	awersità
suveningâ	—	conversare	conversare
subvenție	subvenzione	conversâ	conversa
svintare	sventare	conversabila	conversabile
resviniturâ	sventura	conversativu	conversativo
resvinturata	sventurato	conversatie	conversazione
supravenire	sopravenire	conversevolu	conversevole
supraventurâ	sopravenuta	conversu	converso
svenire	svenire	conversie	conversione
sveniturâ	—	diversare	diversare
sventurâ	sventura	diversificare	diversificare
VERSARE	VERSARE	diversu	diverso
versabilu	versabilis (lat.	diversie	diversione
versabilitate	versabilită	diversoriu	diversorio
versatura	versamento	diversitate	diversità
versurâ	versura (lat.	inversie	inversione
versatilu	versatile	inversurâ	inversura (lat.
versatilitate	versatilită	reversare	riversare
versatu	versato	reversabilu	riversibile
versatie	versatio (lat.	reversu	riverso
versu	verso	sawersare	subversare (lat.
versetu	versetto	sawersie	sowersione
versie	versione		

Primi auzi-vor quel sutterrane resoneta.
 Si primi saita-vor afara din grôpa
 Sacri Poeți que prea ușorâ tîrinăi.
 Copere, și quâror puțin d'uman picierete implumbâ.

Ma tu, tu te avinși din invinsa peatrâ
 Primu între primi în luminôsa mautâ
 Sburându catre ceru cu pudica ta ceatrâ
 Si 'n frumosul ceru que congiarâ pe sântul
 Judegu, virful valei catre aeru,
 Din tôte mai divin suna-va al teu cântu.

LAMENTO AMOROSO

Anacreontica del Vittorelli.

(Traducție liberă)

Vedi che bianca luna,	Veđi, dragâ qu'albâ lunâ,
Vedi che notte azzurâ!	Veđi que nôpte seninâ,
Un'aura non susurra,	O aurâ nu suspină,
Non tremola uno st.l.	Nu tremalâ o stea.
L'usignoletto solo	Privigătorul singuru
Va dalla siepe all'orno	Ici sbôrâ, ici se pune,
E sospirando in toruo	Suspină, doruși spune
Chiama la sua fedel.	Iși chiamâ sôça sa:
Elle, che il sente appena	Dar ea tôte îl simte
Già vien di fronda in fronda	Sburându din frundâ 'n frundâ.
E par che gli risponda:	Si par' qu'o s'î respundâ:
Non piangere; son qui	Nu plânge sânt a ta.
Che dolci affetti Irene!	Que dolci simțiri Ireno?
Che gemiti son questi:	Que gemete de pace?
Ah! mai tu non sapesti	Dar vai! Irena tace!
Rispondermi così!	Responde'mi draga mea.

VISUL

(fragmentu)

O altrâ aurorâ în suffl tu'mi lucește,
 Rađâ necunoscutâ de alte lumi țiori;
 Ochii mi se deschide și 'n ochii mei zimbesce
 Dîoa țilelor nôstre, vecii netrecători.

Veacurile, viața 'mi ca nopți se stecurârô,
 Si 'ncovoiatu pe grôpâ'mi, o veđu que s'a deschis,
 Si'mi face locu printr'ênsa sê trecu peste hotarê:
 E pôrta Vecinicieî, și mē desteptu din vis.

Fruntea'mi albîtâ tôte câtre pâmi tu se lasâ,
 Brațele'mi ređemate toiagul meu appasâ
 Iar suffletu'mi se 'ntornâ și catâ înapoi.

O țile!... au que nume voê vi se cuvine? —
 Dar.. ați trecut.... que trece mai mult el nu mai vine.
 Era mai dinainte se ve întreb pe voi.

I. E.

il Sogno

(inversione litterale)

Un' altra aurora in alma mica luce;
 Radio innoto di altri mondi alba;
 Mi s'apron gli occhj, e ai miei occhj sorride
 Il di dei nostri giorni, i secoli eterni.

I secoli, la mia vita al par delle notti scorrero.
Piegato sulla mia tomba, aperta già la vego,
E mi fa loco trapassar al di là dei confini
Del' Eternità è la porta.... ed eccomi d'al sogno desto.

Tutto bianco il mio fronte, inclinasi ver la terra
Appoggiate le mie braccia, il mio bacolo appesano;
Ma l'animo mio velgesi e guarda in dietro.

O giorni! o qual nome a voi si deve?
Ma... già passate siete... e quel que passa non è più.
Era già ben d'avanti l'interrogar avoi.

Sfirchitul părtei I.